

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

21^E JAARGANG

WOENSDAG 15 JANUARI 1936

No. 1046

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).*

Redactie-adres: Pieter de Hoofweg 122, Rotterdam.

Aangteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Leden en donateurs van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

Blz.

Mededeelingen van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart.....	40
TECHNIEKVERLANGZAMING door <i>Dr. W. L. Valk</i>	40
Het wetsontwerp houdende „Tijdelijke maatregelen betreffende de mechanisatie in de sigarenindustrie” door <i>Mr. H. P. Wenckebach</i>	42
De huidige positie van de Zwitsersche grootbanken door <i>Dr. J. C. M. van Rhee</i>	43
Gebrek aan ruwe petroleum in de Vereenigde Staten? door <i>Dr. W. Mautner</i>	45
AANTEKENINGEN:	
Nieuwe economische politiek in Polen.....	48
Noord-China en het Japan-Mandsjoekwo blok.....	50
MAANDCIJFERS:	
Emissies in November en December 1935.....	51
ONTVANGEN BOEKEN.....	51
STATISTIEKEN.....	51—54
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.	

14 JANUARI 1936.

Gedurende deze week zijn de middelen op onze geldmarkt geleidelijk aan ruimer geworden, waardoor de geldkoersen lager werden. De onzekere omstandigheden in het buitenland geven steeds aan meerderen aanleiding hun in vreemde valuta omgezette Guldens wederom te realiseeren. De omzetten op de geldmarkt bleven beperkt. De noteering voor drie-maands Hollandische bankaccepten is van 2⁷/_s op 2% gekomen. Schatkistpapier een fractie lager. Halfjaars papier doet 2% pCt., jaars 2⁷/_s pCt. Call geld blijft aangeboden; de noteering ging van 2% op 1¹/₄ pCt. terug. De prolongatienoteering liep van 3 op 2 pCt.

* * *

De uitspraak van het Amerikaansche Hooggerichtshof heeft de onzekere stemming, die er toch al voor den Dollar heerscht, er niet op verbeterd. Ondanks de opnieuw gegeven verzekering, dat niet tot verdere devaluatie zal worden overgegaan, is er op de wisselmarkt een voortdurend aanbod van Dollars waar te nemen geweest. Van 1.47% is de koers tot 1.46 ingezakt; slot iets beter op 1.46%. De Dollar-Pondenkoers, die gedurende geruimen tijd op ca. 4.93 was vastgehouden is nu op 4.97 gekomen. Ponden bleven over het algemeen tegenover de Europeesche goudvaluta's onveranderd, wat ook de Dollar ongunstig beïnvloedde. Hier bleef het Pond Sterling rond de 7.27 schommelen. De Fransche Franc, over de toekomst waarvan de meeningen ook niet onverdeeld gunstig blijven, liep van 9.72% tot 9.71% terug; slot 9.71%. Dollars liepen te Parijs op 15.05 terug. De Banque de France verlaagde haar disconto tot 4 pCt. Belga's konden tot 24.86 verbeteren. Marken waren in kleine posten geregeld aangeboden, zonder veel koopers; de koers liep tot 59.19 terug. De koersen van de diverse soorten Sperrmarken veranderden niet. Zwitsersche Francs onveranderd rond de 47.90. Canadeesche Dollars 1.47.

Op de termijnmarkt is de betere stemming voor den Gulden tot uitdrukking gekomen in een terugloopen van de marges. Een- en drie-maands Ponden deden tenslotte 2 resp. 7 p. agio, Dollars ³/₈ resp. 1% c. opgeld. Het déport voor Fransche Francs bleef onveranderd.

Op de goudmarkt heeft de gunstiger tendens voor den Gulden de prijzen doen terugloopen. Baren Amsterdam levering doen tenslotte f 1.648,25, levering Londen f 1.647,75. Eagles 2.49, Sovereigns 12.26 en Gouden Tientjes 10.13. Marken bankpapier 35.75, Marken zilver 38.25.

MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART.

VERSLAG VAN DE ZITTING VAN NOVEMBER 1935 VAN
DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART.

De Centrale Commissie voor de Rijnvaart heeft te Straatsburg van 12 tot 30 November haar herfstzitting 1935 gehouden onder voorzitterschap van den heer Jean Gout, buitengewoon gezant.

De Commissie heeft het grootste gedeelte van de zitting besteed aan de voortzetting van de werkzaamheden betreffende de herziening van de Acte van Mannheim; zij heeft in haar hoedanigheid van rechtbank van hooger beroep zeven vonnissen gewezen in burgerlijke zaken betreffende aanvaringen op den Rijn.

De Nederlandsche Regeering had aan de Commissie een ontwerp voorgelegd voor het bouwen van een vaste brug voor gewoon verkeer over den Noord bij Hendrik-Ido-Ambacht; de Commissie heeft vastgesteld, dat het ontwerp, evenals de wijze van uitvoering, waarborgen, dat overeenkomstig het bepaalde in het slot-protocol bij artikel 30 van de Acte van Mannheim, de vaartuigen en vloten door geschikte openingen vrij en zonder belemmering kunnen doorevaren.

Ten aanzien van de Rijnverbetering tusschen Straatsburg en Bazel heeft de Commissie kennis genomen van de verklaring van de Zwitsersche delegatie, volgens welke de waterstand op den Rijn niet gunstig is geweest voor de werkzaamheden gedurende het laatste dienstjaar en dat als gevolg daarvan de bedrijvigheid op de bouwplaatsen gedeeltelijk of zelfs geheel stilstond. Dientengevolge is, wat betreft de werken in eersten aanleg, het aantal der uitgevoerde kribben en grondkribben beneden de verwachting gebleven, terwijl daarentegen ten aanzien van de werken in tweeden aanleg, te weten de strekdammen, het werkplan overtroffen is. De grondbanken hebben zich op bevredigende wijze naar haar, in het ontwerp voorziene ligging, verplaatst, zoodat er slechts enkele betrekkelijk korte vakken overblijven, waar de vaargeul nog niet de in het ontwerp beoogde richting heeft aangenomen. In lange vakken is de te bereiken diepte van 2 m verwezenlijkt; de breedte van de vaargeul is merkbaar toegenomen in alle vakken, waar in de werken sedert eenigen tijd zijn uitgevoerd.

De Commissie heeft kennis genomen van de verklaring der Fransche Delegatie, volgens welke op 6 November 1934 door Gevolmachtigden van Frankrijk en Duitschland een overeenkomst is geteekend, welke de voorwaarden regelt, waaronder de verhooging van de bruggen bij Straatsburg-Kehl en de opruiming van de spoorbrug bij Huningen zullen worden uitgevoerd. Voor de bekrachtiging van deze overeenkomst door het Parlement laat de Fransche Regeering een onderzoek instellen, teneinde de Kamer van Afgevaardigden en den Senaat in te lichten over het bedrag der benoedigde credieten voor de werken, welke Frankrijk moet uitvoeren. Dit onderzoek is bijna beëindigd en de Regeering zal binnenkort in staat zijn aan de Kamer van Afgevaardigden een ontwerp van wet voor te leggen, houdende machtiging om de overeenkomst van November 1934 te ratificeeren.

De Duitsche Delegatie heeft verklaard, dat Duitschland bereid is tot bekrachtiging van de bedoelde overeenkomst.

Kennis werd genomen van de mededeeling van de Fransche Delegatie, volgens welke de Fransche Regeering het „Registro italiano navale ed aeronautico” heeft erkend als classificatiemaatschappij, bevoegd om de certificaten te

¹⁾ Noot van het Secretariaat: Deze klacht luidde nl.:

„Verschillende Fransche Kamers van Koophandel hebben circulaire van den volgende inhoud gepubliceerd:

Transports fluviaux sur le Rhin et le Danube. — M. le ministre du commerce a appelé l'attention de la Chambre sur un vœu de la Commission interministérielle instituée à la Présidence du Conseil recommandant de confier à des entreprises de navigation françaises les transports pour le compte de maisons françaises à effectuer par la voie du Rhin et du Danube. En conséquence, les chargeurs sont invités à se mettre en relation avec le Comité des Armateurs Français du Rhin (à la Chambre de Commerce de Strasbourg) pour les transports à effectuer sur le Rhin et à l'Office National de la Navigation (47, rue Cambon à Paris) pour les transports sur le Danube.

Wij voelen ons door dit rondschrijven in onze activiteit benadeeld en wij zijn van meening, dat de druk, door de Fransche Regeering uitgeoefend, opdat aan Fransche scheepvaartmaatschappijen de voor rekening van Fransche handelsondernemingen uit te voeren transporten worden opgedragen, in strijd is met de door de Acte van Mannheim gewaarborgde vrijheid van scheepvaart.”

verstrekken, bedoeld in artikel 9b van het reglement betreffende het onderzoek van Rijnschepen.

Ten aanzien van een klacht, welke bij de Commissie ahangig was gemaakt door enkele belanghebbenden bij de Rijnvaart op Straatsburg en betrekking hebbende op een rondschrijven van den Franschen Minister van Handel aan verschillende Fransche Kamers van Koophandel¹⁾, werd het volgende besluit genomen:

„Gezien het rondschrijven van 25 November 1935, waarmede de Fransche Regeering de bedoeling van het rondschrijven van 25 Juni 1935 nader heeft aangeduid,

overwegende dat, blijkens de bewoordingen van haar tweede rondschrijven de Fransche Regeering verklaart, dat zij eenvoudige inlichtingen en aanbevelingen op het oog heeft gehad, welke werden gegeven binnen het kader van de internationale overeenkomsten en niet bindende bepalingen, welke in strijd met die overeenkomsten zouden zijn,

is van oordeel dat, indien dwangmaatregelen waren bedoeld, deze in strijd zouden zijn geweest met de Overeenkomst van Mannheim, meer in het bijzonder met artikel 4, stelt overigens vast, dat de vrijheid van bevrachting deel uitmaakt van de vrijheid van scheepvaart.”

De Commissie heeft kennis genomen van de mededeeling der Duitsche Delegatie betreffende de wet van 5 September 1935, in werking getreden op 1 October 1935, welke den zetel en het rechtsgebied der Duitsche Rijnvaartrechtbanken wijzigt. Volgens artikel 1 van deze wet is de rechtspraak in zake de Rijnscheepvaart (artikelen 33—36 van de herziene Rijnvaartacte van 17 October 1868, 4 Juni 1898) in eersten aanleg toegewezen aan de rechtbanken (Amtsgerichte) te Duisburg-Ruhrort, St. Goar, Mainz, Mannheim, Ludwigshaven en Kehl, terwijl Rijnvaartrechtbanken voor hooger beroep bij de rechtbanken (Oberlandsgerichte) te Keulen en Karlsruhe zijn gevestigd. Deze wet is aangevuld met een besluit van 25 September 1935, en in werking getreden op denzelfden dag.

De opening van de volgende zitting is vastgesteld op Dinsdag 21 April 1936.

TECHNIEKVERLANGZAMING.

Er wordt den laatsten tijd, gedeeltelijk onder invloed van de „technocratische” beweging, druk gepraat over de gevaren van te snelle ontwikkeling van de techniek en over de wenschelijkheid van verlangzaming van het tempo der technische ontwikkeling, in sterker mate dan dit tot nu toe het geval geweest is. Temeer, omdat ook in ons land de maatregel hier en daar ernstig wordt overwogen, is het van belang, de zaak eens wat nauwkeuriger te bezien dan men gewoonlijk doet en er de voor- en nadeelen van te onderzoeken.

Het kan niet ontkend worden, dat het gecombineerde effect van moordende concurrentie en snelle technische ontwikkeling zeer ernstig kan zijn en dat een industrie, die aan beide euvelen lijdt, als het ware tot overproductie voorbestemd is. Ik heb elders aangetoond, dat deze factor van groote betekenis is bij het ontstaan van economische crises¹⁾, en erken gaarne, dat juist in tijd van depressie een middel als de verlangzaming der technische ontwikkeling — in den zin van een tijd lang nieuwe uitvindingen buiten toepassing te houden, — zin heeft.

Doch desniettemin is het voordeel der maatregel niet zoo vanzelf sprekend, als soms wordt aangenomen. Het kan niet ontkend worden, dat een industrie, die er in slaagt, het wereldaanbod van haar goederen door dergelijke overeenkomsten binnen bepaalde grenzen te houden, er voordeel van ondervindt, en anderszijds kan evenmin ontkend worden, dat in zulk een geval de voordeelen voor de arbeiders en voor het volk als geheel zeer groot kunnen zijn. In de eerste plaats vermindert de „technologische” werkloosheid, die gewoonlijk bij het invoeren van nieuwe machines pleegt op te treden, en voorts zal ook de algemeene werkloosheid iets minder kunnen zijn, wanneer zulke maatregelen toegepast worden. Want, om een zekere hoeveelheid arbeiders aan het werk te houden, is een

¹⁾ Conjunctuuriagnostie. Publicatie No. 14 van het Nederlandsch Economisch Instituut (1935) p. 404.

zekere hoeveelheid kapitaal nodig. Hoe duurder nu de machines, waarmede de arbeiders samenwerken, des te minder machines en andere kapitaalgoederen met het aanwezige kapitaalsbedrag gekocht kunnen worden. Snelle technische ontwikkeling gaat nu eenmaal vaak gepaard met kapitaalintensiever werken; de druk op de kapitaalsmarkt wordt er groter door en de kans, dat er niet voldoende kapitaal zal blijken te zijn, om evenveel arbeiders aan het werk te houden als voor de intensivering van het bedrijfsleven door nieuwe machines het geval was, is dus, vooral in een tijd, waarin de hoeveelheid belegd kapitaal niet sterk groeit, zeer groot.

Deze eenvoudige waarheid, die in een of anderen vorm aan ieder zakenman bekend is, is in de economische wetenschap eenigermate in discredit gekomen, omdat vroegere schrijvers op een verkeerde wijze de stelling verkondigden, dat „industry is limited by capital”. Moderne schrijvers hebben echter teveel er mede gerekend, dat het kapitaal in korten tijd van vorm kan veranderen. Dit is onjuist; wanneer een superieure productiemethode wordt uitgevonden, die veel kapitaal vereischt, dat voor langen tijd vastgelegd moet worden, moet men tot op zekere hoogte rekening houden met het verschijnsel van de „starheid der kapitaalvormen”. Wanneer men een bepaald soort „tractor” of „combine” gebruikt, dan zal men bij uitbreiding van den landbouw evenredig meer kapitaal nodig hebben; en het aantal arbeiders, dat men gebruiken kan, varieert uit den aard der zaak met den omvang van het in cultuur genomen land. Daarbij komt, dat men niet gemakkelijk tot minder kapitaalintensieve productiemethoden kan teruggaan, wanneer schaarschte van kapitaal dit wenschelijk maakt. De concurrentiestrijd maakt dit zeer moeilijk, zoo niet onmogelijk.

Om al deze redenen is er voor verlangzaming van de toepassing van technische nieuwheden veel te zeggen, doch desniettemin kan men met deze dingen niet voorzichtig genoeg zijn. Het eerste bezwaar, dat er tegenin gebracht kan worden, is, dat de welvaart der menschen minder snel zal groeien dan het geval zou zijn, wanneer de technische ontwikkeling in de betreffende periode vrij gelaten was. De wereld heeft in dezen misschien de keuze tusschen sneller vooruitgang en gelijkmatiger ontwikkeling. De stabiliteit der tewerkstelling is echter van zooveel beteekenis en een ongelimiteerde uitbreiding der concurrentie op dit gebied zoo gevaarlijk, dat m.i. de balans hier in onze, materieel in het algemeen behoorlijk verzorgde of verzorgbare landen, moet overslaan in de richting van groter stabiliteit, al moet deze dan ook gekocht worden met een verlangzaamde stijging van het welvaartspeil. Evenmin van doorslaand belang acht ik het argument, dat de uitvinders nu niet voor hun prestaties beloofd worden; een deel hunner zal eerst veel later beloofd worden, wanneer het „technologisch kartel” na eenigen tijd besluit, over de geheele linie een verbetering in te voeren, en een ander deel zal teleurgesteld worden. Voordat hun uitvindingen in practijk gebracht worden, zullen misschien weer betere uitvindingen gedaan worden, die de hunne waardeloos maken.

Wij kunnen deze zijde van de zaak niet in details bespreken, maar het is bekend, dat belangrijke uitvindingen wel afgekocht worden en met deze satisfactie moet de uitvinder tevreden zijn, wanneer zijn uitvinding gevaarlijk voor de betreffende industrie zou zijn. Hieraan zit natuurlijk wel meer vast en de regeling zal verre van gemakkelijk zijn, echter niet onmogelijk.

Een belangrijker argument is, dat, wanneer men de hoeveelheid ter beschikking staande uitvindingen laat aangroeien, de verbetering na eenigen tijd zoo belangrijk zal worden, dat zij, wanneer zij ten slotte plaats vindt, een geweldige schok zal veroorzaken. Of dit inderdaad het geval is, hangt als zoovele dingen af van de hechtheid van het kartel, een bij alle

regelingen belangrijke en vaak pijnlijke vraag, en tevens van het inzicht der leiders. Een onoverkomelijke moeilijkheid lijkt mij ook dit niet.

Het argument, dat zulke regelingen verslappening brengen, hoort men vaak, doch het heeft de regelingen niet tegen kunnen houden, en zal dat ook op dit gebied niet doen. Desniettemin is het argument juist in crisistijd van belang. Immers, een depressie is niets anders dan een tijd van beschadigden winstvoet, een tijd, waarin de juiste afstand tusschen opbrengst en kosten niet bewaard kan worden. Zoolang weinig gedaan wordt om de opbrengsten van het bedrijfsleven te verbeteren, moet de regeneratie van het economisch leven tot stand gebracht worden door kostenverlaging. Een van de machtigste middelen tot kostenverlaging — de nieuwe uitvindingen — stelt men nu buiten werking, en, juist omdat loonsverlaging thans zoo moeilijk is, hangt van dit middel zooveel af. Dit is echter geen argument tegen de bestrijding van *excessieve* technische ontwikkeling en daarom gaat het natuurlijk in de eerste plaats. Misschien zal in de toekomst, wanneer de kartelvorming stellig hechter zal worden, het kartel in dit opzicht kunnen ontaarden in een bond van hen, die het zich zelven gemakkelijk maken, en dan zal dit een voorwerp van staatszorg worden. Dit lijkt mij echter een onderwerp voor latere zorg, dat thans buiten beschouwing kan blijven en hoogstens een waarschuwing voor, niet echter een bestrijding van de bedoelde politiek noodig maakt.

Een belangrijk argument is echter, dat het zeer moeilijk zal zijn, zulk een regeling tot stand te brengen en op de juiste wijze door te voeren. De grootste struikelblokken zijn wel de op het verleden steunende achterlijken, die de stem van den tijd niet willen verstaan en de potentaten, die er van droomen, de anderen te verpletteren en de macht aan zich te trekken. Hard is de regeling voorts voor hen, die in gevaar verkeerden, doch zich door een uitvinding kunnen redden, een geval dat zich vaak heeft voorgedaan. Ten slotte blijft er in een kartel altijd het gevaar, dat de natuur sterker is dan de leer, om welke reden staats-toezicht hoogst wenschelijk schijnt in het belang van de ontwikkeling van het kartelwezen. Merkwaardig is, dat zulke regelingen altijd voorgesteld worden in tijd van depressie, terwijl de tijd van de hausse, waarin de technische procédés veel te snel veranderen, en waarin de crisis door deze en andere verschijnselen wordt voorbereid, er vaak een is van vergaand individualisme en afkeerigheid van regeling.

Ook is het kartel altijd min of meer onbevredigend. Het blijft altijd een regeling tusschen menschen met tegengestelde belangen, en die, terwijl zij onderhandelen, vijandige maatregelen tegen elkander nemen, waardoor het Volkenbondsprobleem vaak terecht met het kartelprobleem wordt vergeleken. Wapenstilstand is nog geen vrede, en het feit, dat de partijen vaak van ongelijke kracht zijn, tegen zeer verschillende kosten produceeren en ook verschillende productie-organisaties hebben (waardoor eerst een uniformering moet optreden, voordat een allen bevredigende regeling getroffen kan worden), maakt de uitvoering van de hier besproken plannen zeer moeilijk, hoewel in dit opzicht de verschillende industrieën niet op één lijn te stellen zijn. Algeheele toepassing van den maatregel is voorloopig niet te verwachten, en slechts op speciale gebieden heeft de regeling een kans. Trouwens de bezwaren tegen een algemeene regeling van dezen aard zijn iets groter dan die tegen een ordening op beperkt gebied. Het ernstigste bezwaar is wel, dat men wellicht van de toepassing van zulk een middel veel onmiddellijk heil voor de wereld zou verwachten, terwijl alleen toekomstige ongewenschte ontwikkelingen er mede voorkomen kunnen worden, en bovendien het proces der kostenverlaging er eenigszins door tegen gehouden wordt.

Men vergete nooit, dat stijging van omzetten of daling van kosten of beide tegelijk de beste voorbe-

reiding voor de komende stijgende conjunctuur zijn, en dat bij stijging der winsten meer kapitaal voor den dag zal komen, waardoor ook voor technische verbeteringen wellicht genoeg kapitaal beschikbaar zal zijn, zonder dat dit de werkgelegenheid blijvend zou kunnen schaden.

De groote beteekenis van den maatregel is gelegen in de verzachting van overgangsleed, met name voor de arbeidende klassen en in het redden van industrieën, die zich door het gecombineerd effect van concurrentiestrijd en technische ontwikkeling geregeld op den rand van den ondergang bevonden, met uitzondering wellicht van eenige schaarsche perioden van exceptioneel gunstige conjunctuur.

Samenvattend kunnen wij concluderen, dat een internationale toepassing van de hier behandelde maatregelen thans wel zin zou hebben, mits men voorzichtig te werk gaat, en niet alleen de juiste regeling uitzoekt, doch deze ook toepast in die industrieën, die er, in verband met de hier ontwikkelde bezwaren, het meest geschikt voor zijn. Men vergete nooit, dat het geen surrogaat is voor de andere dingen, die men moet doen, om den toestand te verbeteren, en tenslotte zij men gewaarschuwd voor een toepassing op *nationaal* grondslag van een dergelijke ordening, tenzij het een industrie betreft, die geen concurrentie van het buitenland ondervindt.

Want het is met alle regelingen, die betrekking hebben op de productiekosten, in één opzicht steeds weer hetzelfde: als het buitenland niet meedoet, kan er in den regel niet veel goeds van komen. De in dit opzicht achterlijke landen hebben zelfs van de invoering van den achturendag in dit deel van de wereld, ten koste van ons profijt kunnen trekken en dit zou niet minder het geval zijn, indien men in Nederland van sterke techniekverbeteringen afzag en het buitenland de gelegenheid liet, dit niet te doen en ons met de producten van de allernieuwste machines en verbeteringen te beconcurreren. En dat zou het einde beteekenen van deze poging tot industriele technische vrede, en óf uiteenspatting van het kartel, óf een moeilijk weerstaanbare kreet om protectie tengevolge hebben.

Dr. W. L. VALK.

HET WETSONTWERP HOUDENDE „TIJDELIJKE MAATREGELEN BETREFFENDE DE MECHANISATIE IN DE SIGARENINDUSTRIE.”

Thans, na ca. medio Mei aangekondigd te zijn, is bij de Tweede Kamer ingediend bovenvermeld ontwerp, inhoudende „maatregelen van tijdelijken aard ter beteugeling van een te snelle uitbreiding der mechanisatie in de sigarenindustrie”, zooals de Memorie van Toelichting betoogt. Om het tijdelijk karakter duidelijk aan te geven is bepaald, dat de maatregelen gelden tot ultimo 1938.

In den aanhef van de algemeene beschouwingen der M. v. T. motiveert de Regeering een ingrijpen van de Overheid met te wijzen op de toenemende werkloosheid in de sigarenindustrie, gepaard aan een stijgend verbruik van sigaren in het binnenland. Hiertegenover is te stellen, dat de werkloosheid bedroeg:

gemiddeld in alle bedrijven	in de sigarenindustrie
1925 8.2 pCt.	1925 13.9 pCt.
1926 7.5 „	1926 12.1 „
1927 7.5 „	1927 10.4 „
1928 5.6 „	1928 7.4 „
1932 25.3 „	1932 20.2 „
1933 26.8 „	1933 23.3 „
1934 27.9 „	1934 23.8 „

In de jaren 1925—1928 werd gewerkt zonder machines: werkloosheid in de sigarenindustrie was *grooter* dan de gemiddelde in *alle* bedrijven; van 1932—1934, toen de machine haar intreden had gedaan, was de werkloosheid *minder* dan die gemiddeld in alle bedrijven; de laatste toeneming is slechts 0.5 pCt., terwijl de gemiddelde in alle bedrijven 1.1 is.

Voor hen, die de voorgeschiedenis en de verschillende standpunten der betrokken partijen niet kennen, verwijs ik naar de literatuur¹⁾.

In grove lijnen geschetst kwamen de standpunten der betrokken partijen in dezen strijd vóór en tegen mechanisatie neer op het voorstaan: A. van totale afschaffing van alle machines (o.a. bepleit door de vakverenigingen in de sigarenindustrie); B. van het heffen van een prohibatieve accijnsverzwaring op het machinaal en gedeeltelijk machinaal vervaardigd product en het heffen van invoerrechten op machines. C. van het zich onthouden van iedere inmenging in het productieproces. Het thans in het wetsvoorstel gehuldigde principe vormt een tusschenstandpunt, zooals o.a. aanbevolen werd aan de Regeering in een request van een commissie uit den tabakshandel onder voorzitterschap van den heer Cremer.

Volgens dit standpunt wordt, uitgaande van een bepaalden stand der mechaniseering (in casu 15 Mei 1935), een soort status quo gehandhaafd, waarbij toestemming van den Minister noodig is voor het in bedrijf stellen van verdere machines. Op dien datum is door ambtenaren het aantal machines in de verschillende fabrieken geïnventariseerd.

Art. 1 bepaalt wat onder machines in deze wet wordt verstaan en beperkt deze tot machines, die het product geheel of gedeeltelijk vervaardigen, dus niet machines, die voor grondstofbereiding of verpakkingsdoeleinden gebezigd worden. Genoemd worden bosjesmachines, opdek- en oprolmachines, compleetmachines, terwijl van een laatste groep „andere” door den Minister aan te wijzen machines de toelichting zegt, dat het de bedoeling is, ruimte aan de Regeering te laten, andere machines in de regeling te betrekken, waar uitvindingen bijv. wijzigingen in de mechanische sigarenfabricage brengen.

Art. 2 vormt de kern van de wet en verbiedt het voorhanden hebben in fabrieken, enz. van machines, tenzij die op 15 Mei 1935 reeds aanwezig waren. De Minister is evenwel bevoegd ontheffing te verleenen. De mogelijkheid is dus geopend om machines na 15 Mei in gebruik te nemen.

De volgende artikelen regelen bevoegdheden van ambtenaren, straffen en dergel., de aangiften, enz.

Voorshands wil het mij voorkomen, dat het tijdsverloop voor de indiening wijst op een aarzeling van de Regeering, zich in deze uitermate technische aanleggenheid op glad ijs te begeven. Ook waarborgen de gekozen vorm en de ruime mogelijkheid voor uitzonderingen, dat de Regeering voornemens is, met de uiterste voorzichtigheid en soepelheid van haar bevoegdheid gebruik te maken. Echter is juist die ruim gestelde mogelijkheid m.i. een van de groote gevaren van een dergelijke wet. Immers dezelfde bepalingen, die een soepele behandeling waarborgen, kunnen tot ernstig willekeurig ingrijpen leiden bij een gewijzigde constellatie van de Regeering en de met de uitvoering der wet belaste personen. De fout blijft bestaan, dat men ambtenaren laat beslissen over maatregelen, die in het technisch-economische van het bedrijfsleven zoo diep ingrijpen, zonder eenige waarborgen, dat deze beslissing in de toekomst altijd doelmatig en onpartijdig zal geschieden.

H. P. WENCKEBACH

¹⁾ E.-S.B. van 13 Maart 1935, waarin ik bezwaren aanvoerde tegen een dergelijke maatregel van overheidswege, eveneens een artikel in de Telegraaf (avondblad van 20 Maart 1935), terwijl „De Nederlandsche Werkgever” van 14 en 21 Maart een uitstekend betoog inhield tegen beperking der mechaniseering. Verder verwijs ik naar een request van belanghebbende fabrikanten aan de Ministers van Financiën. Sociale en Economische Zaken, gedateerd 3 April 1935. Voorts o.a. artikelen van Dr. Ir. Th. van der Waerden in de „Socialistische Gids” en Dr. Ir. B. Bölgel in „De Ingenieur” in dien tijd.

DE HUIDIGE POSITIE VAN DE ZWITSERSCHE GROOTBANKEN.

Het moratorium, dat met de jaarwisseling op grond van de Zwitsersche bankwet aan A. G. Leu & Co. is verleend, heeft opnieuw de aandacht gevestigd op het Zwitsersche grootbankwezen, dat in de laatste jaren reeds eenige malen door min of meer ernstige déconfitures en reorganisaties in het centrum der belangstelling is getrokken.

Het bedoelde moratorium is voor hen, die met de bijzonderheden van het Zwitsersche grootbankwezen vertrouwd zijn, niet een donderslag bij helderen hemel, maar veeleer de onvermijdelijke consequentie van een politiek, die voor de jaren van de crisis door alle Zwitsersche grootbanken werd gevolgd. Nu in de depressiejaren de grondvesten van het Zwitsersche grootbankwezen door de internationale economische en politieke ontwikkeling belangrijk zijn aangetast en verzwakt, is het niet meer mogelijk de zwakheden te verbergen en treden deze in het volle licht, telkens wanneer een der grootbanken als slachtoffer valt.

De failures van de Schweizerische Diskontbank, de Schweizerische Volksbank, de Basler Handelsbank en nu Leu & Co. zijn geen onafhankelijke verschijnselen, maar vloeien voort uit dezelfde oorzaken.

Vooraf na den wereldoorlog hebben de Zwitsersche grootbanken in buitengewoon sterke mate haar internationale verbindingen uitgebreid. Was reeds van oudsher door den grooten kapitaalrijkdom van Zwitserland het z.g. „Auslandgeschäft" der grootbanken van niet te onderschatten beteekenis, door de enorme, naar het politiek en economisch veilige Zwitserland van na den wereldoorlog toestroomende kapitalen, die vooral de balanstotalen der grootbanken een geweldige stijging deden vertoonen, heeft het „Auslandgeschäft" een enorme uitbreiding ondergaan. Niet alleen toonden de banken een zeer sterke emissie-activiteit voor buitenlandsche waardepapieren, waarbij dient te worden opgemerkt, dat zij daarbij niet altijd even conscientieus te werk gingen, doch ook de commercieele en industriele credieten aan buitenlandsche ondernemingen toonden een zeer sterke toeneming. De middelen, waarmee de uitbreiding van de internationale credietaffaires werd gefinancierd, werden voornamelijk gevonden in de uit het buitenland toegevloede gelden en daarnaast tevens in de middelen, verkregen uit het sterk gepousseerde binnenlandsche depositobedrijf. Hierin ligt de voornaamste oorzaak van de fatale ontwikkeling van de laatste jaren.

De tweede oorzaak der déconfitures, die zeer speciaal bij Leu & Co. een groote rol heeft gespeeld, is gelegen in de gebruikelijke financiering der Zwitsersche banken met bankobligaties. Deze voor de financiering der Zwitsersche banken karakteristieke „Kassaobligationen" zijn obligaties met korten looptijd, meestal varierend van 2—6 jaar, die aan de loketten der banken worden uitgegeven en die geen beursnoteering hebben. Deze „Kassaobligationen" waren zoowel in de kringen van groot- als kleinkapitalisten een zeer gewild beleggingsobject, waarvan de korte looptijd uitsluitend werd beschouwd als middel om het rentetype geleidelijk aan den geldenden rentestand te kunnen aanpassen. Voortdurende vernieuwing van vervallen kasobligaties was dan ook regel.

Deze financieringsmethode heeft inderdaad groote voordeelen, wanneer zij wordt toegepast met kennis van zaken en met een open oog voor de daaraan inherente gevaren d.w.z. wanneer men zich realiseert, dat de daaruit verkregen middelen nooit op langen termijn mogen worden vastgelegd, maar hoogstens mogen worden aangewend tot financiering van het z.g. crediet „à moyen terme".

Fataal wordt deze financieringsmethode echter, wanneer men de uit uitgifte van kasobligaties verkregen middelen gebruikt voor het hypothecaire credietbedrijf, dat volgens zijn structuur een veel stabielere basis behoeft.

Men mag nooit uit het oog verliezen, dat de kasobligaties, hoe zeer ook de neiging tot voortdurende verlenging bestaat, in wezen slechts relatief kort beschikbare gelden zijn, daar bij iedere schok van het vertrouwen de vernieuwing achterwege blijft. Wanneer men met deze middelen een hypothecair credietbedrijf financiert, zondigt men tegen den meest primairen regel in het bankbedrijf, n.l. dat men affaires op uitgesproken langen termijn nimmer met voor korten tijd beschikbare middelen mag financieren. Weliswaar zijn de hypothecaire vorderingen in Zwitserland vrijwel alle binnen betrekkelijk korten tijd opzegbaar, maar de realiseerbaarheid ontbreekt in een periode van kapitaalschaarschte, zoodat de feitelijke crediettermijn zich niet dekt met den veel korteren juridischen en het is tenslotte de feitelijke termijn, die gewicht in de schaal werpt.

Deze fout in de financiering komt bij Leu & Co. al heel duidelijk tot uiting. Op 31 December 1933 bedroegen de uitstaande hypotheeken ruim 110 miljoen Francs, waartegenover een bedrag van bijna 129 miljoen Francs aan kasobligaties stond.

De door de thans op de Zwitsersche kapitaalmarkt heerschende vertrouwenscrisis veroorzaakte onmogelijkheid om tot vernieuwing van ongeveer 20 miljoen Francs vervallen kasobligaties over te gaan, heeft Leu & Co. genoodzaakt een moratorium aan te vragen, doch wij zijn geneigd dit veeleer als één van de redenen of zelfs als aanleiding, dan als dé reden van deze failure te beschouwen. Wij kunnen niet ontkomen aan het denkbeeld, dat een bank als Leu & Co., die in 1933 nog een balanstotaal had van ruim 344 miljoen Francs, niet in moeilijkheden had kunnen worden gebracht door een aflossingsplicht van 20 miljoen Francs, als zij niet door andere oorzaken reeds lang een ernstige aantasting en uitholling had ondergaan.

Hiermee doelen wij op de kern van de zaak, het „Auslandgeschäft".

Het „Auslandgeschäft" was de directe oorzaak van de déconfiture van de Schweizerische Diskontbank, waartoe echter ook wilde speculaties hadden meegewerkt, tot de reorganisatie van de Volksbank en de moeilijkheden bij de Basler Handelsbank, het „Auslandgeschäft" is ons inziens ook de ondermijnende kracht geweest, die het mogelijk maakte, dat Leu & Co. viel op een bedrag van 20 miljoen Francs.

Het „Auslandgeschäft" der Zwitsersche grootbanken, dat reeds van oudsher een belangrijke plaats in de activiteitssfeer dezer banken innam, heeft in de jaren na den wereldoorlog een geweldige uitbreiding ondergaan, als gevolg van het feit, dat de grootbanken de beschikking kregen over enorme kapitalen, die uit het buitenland naar de Zwitsersche markt toevloeden. Dit verschijnsel behoeft geen verwondering te wekken, wanneer men bedenkt, dat de politieke en economische stabiliteit, die Zwitserland door zijn geheele geschiedenis heeft gekenmerkt, Zwitserland te midden van de politieke, economische en valutamoelijkheden van het overige Europa wel tot een uitverkoren vluchtheuvel moest maken voor alle middelen, die men aan den invloed van de onzekere buitenlandsche geldmarkten wenschte te onttrekken.

Het waren dan ook voornamelijk deze gelden, die de op korten termijn ter beschikking der Zwitsersche grootbanken gestelde middelen van 1922—1930 van ruim 2092 miljoen Francs tot ruim 4020 miljoen Francs deden toenemen.

De grootbanken beschikten hierdoor over een overvloed van middelen, die door het Zwitsersche bedrijfsleven niet konden worden geabsorbeerd. Onder den druk hiervan zijn zij er zonder uitzondering toe overgegaan voor de beschikbare gelden in het buitenland beleggingen te zoeken, daarmee in feite het volledige risico aanvaardend, dat de kapitalisten, die deze middelen in Zwitserland in veiligheid hadden gebracht, juist wenschten te ontlopen.

Deze politiek bracht de consequentie met zich

mee, dat een eventuele terugtrekking der vluchtgelden de Zwitserse grootbanken zou noodzaken haar buitenlandse beleggingen te realiseren, zoodat het wel en wee der banken afhankelijk werd gemaakt van de mate van realiseerbaarheid dezer buitenlandse tegoeden.

Hoewel de juiste omvang der buitenlandse credieten door onvoldoende publicatie niet bekend is, was het een algemeen bekend feit, dat deze een zeer belangrijk percentage van de totale activa der banken uitmaakten. Dit blijkt reeds uit het feit, dat van de totale activa der A. G. Leu & Co., die op 31 December 1934 ruim 307 miljoen Francs bedroegen, naar raming een bedrag van 75 miljoen Francs uit Markentegoeden van verschillenden aard bestond. De zeer groote kwetsbaarheid der Zwitserse grootbanken blijkt hieruit overduidelijk.

De eerste gevolgen van deze politiek deden zich reeds voelen in 1931, toen als gevolg van de door de ineensstorting der Oesterreichische Creditanstalt veroorzaakte vertrouwenscrisis een enorme terugtrekking der buitenlandse vluchtgelden plaats vond, wat tot sterke vermindering der deposito's der Zwitserse banken aanleiding gaf. Men schatte, dat het bedrag der teruggetrokken vluchtgelden toen 1 milliard Francs ver te boven ging. Uiteraard moesten dergelijke terugtrekkingen de positie der Zwitserse grootbanken belangrijk verzwakken. Daar de buitenlandse beleggingen toen reeds zeer moeilijk en slechts met aanvaarding van groote verliezen te realiseren waren, moest aan de opvraging van buitenlandse tegoeden voornamelijk worden voldaan door aanwending der liquide middelen, die uit het binnenland aan de banken toevloeden, als gevolg van de geringe economische activiteit in de depressiejaren na 1930.

De vermindering der liquide middelen als gevolg van terugtrekking van vluchtgelden kon dus worden gecompenseerd door een toeneming dezer middelen uit binnenlandsche bronnen, nl. door aflossing van overbodig geworden bedrijfscredieten en zelfs door deponering van overtollige bedrijfsmiddelen. Aan deze compensatie is vanzelfsprekend ook een grens, speciaal wat betreft de aflossing van bedrijfscredieten, daar uiteraard in de depressiejaren een niet onbelangrijk deel der bedrijfscredieten als bevroren te beschouwen is, zoodat zij niet realiseerbaar zijn.

Het is dus overduidelijk, dat het vraagstuk van „to be or not to be” der Zwitserse grootbanken, gezien de toenemende moeilijkheden met de realisering der buitenlandse beleggingen, zeer nauw is verbonden met het probleem van de stabiliteit der binnenlandsche deposito's. Zoodra een omvangrijke terugtrekking der binnenlandsche deposito's plaats vindt, wordt het de reeds belangrijk uitgeholde banken onmogelijk, haar verplichtingen na te komen, daar verdere compenseeringsmogelijkheden ontbreken.

Reeds in 1932 en 1933 bevonden de Zwitserse grootbanken zich in deze situatie, wat mij toen reeds aanleiding gaf mijn ernstigen twijfel uit te spreken over de mate van liquiditeit der Zwitserse banken. Hoewel toen nog de directe liquiditeit voldoende te noemen was, daar de vlottende middelen nog 65—70 pCt. bedroegen van de tegoeden van banken en particulieren, was het reeds op zijn minst genomen twijfelachtig, of de Zwitserse grootbanken bij een eventueel verder optredende terugtrekking der deposito's en als gevolg daarvan noodzakelijke realisatie harer tweede en verdere liquiditeiten aan haar verplichtingen zouden kunnen voldoen.¹⁾

De noodzakelijkheid tot dezen verderen afbouw deed zich niet voor, zolang het vertrouwen in den Zwitserse Franc en in het algemeen in de stabiliteit der Zwitserse geldmarkt onaangestast bleef, daar bij een handhaving van dit vertrouwen van een terug-

trekking der binnenlandsche deposito's, welke toevloeiing de afneming der liquide middelen door de onttrekking van vluchtgelden had gecompenseerd, geen sprake was.

Hoewel de positie der Zwitserse grootbanken steeds hachelijker werd als gevolg van de toenemende valutamoelijkheden in de landen, waarheen deze banken haar middelen voornamelijk hadden gedirigeerd, nl. Duitsland, de landen der oude Donaunomonarchie en eenige Balkanstaten, kon daardoor een catastrofe uitblijven, behalve dan bij de Diskontbank, die het vertrouwen door grove speculaties verspeelde.

De onvermijdelijke ineensstorting kwam, toen in het binnenland het vertrouwen werd aangetast.

Reeds hadden de voortdurende tekorten op de Zwitserse begroting en de verliezen van de Zwitserse spoorwegen, die het vertrouwen in den Zwitserse Franc ondermijnden en tot speculaties tegen de Zwitserse valuta aanleiding gaven, een verdergaande afvloeiing van buitenlandse gelden en dus een verdere uitholling der Zwitserse banken veroorzaakt. Bovendien was, aanvankelijk als gevolg van het steeds duidelijker wordende besef, dat de Zwitserse banken enorme verliezen op haar buitenlandse beleggingen hadden geleden, ook reeds een geleidelijke terugtrekking der binnenlandsche tegoeden op kleine schaal begonnen. Toen nu tot overmaat van ramp van socialistische zijde het inmiddels verworpen, beruchte crisisinitiatief werd ingediend, dat het Zwitserse budget met ondragelijke lasten bezwaard, was de maat vol en ontstond een zoo ernstige vertrouwenscrisis, dat een ineensstorting, althans van de zwaksten onder de grootbanken, onafwendbaar bleek.

De vertrouwenscrisis uitte zich enerzijds in een massale terugtrekking der binnenlandsche deposito's, die van 30 September 1934 tot 30 September 1935 van 1646 miljoen Francs tot 1224 miljoen Francs verminderden, anderzijds in de weigering van het publiek om tot vernieuwing der vervallen kassaobligaties over te gaan, waardoor deze in dezelfde periode van 1195 miljoen Francs tot 986 miljoen Francs afnamen. Slachtoffers konden niet meer uitblijven en als eerste der grooten viel de Basler Handelsbank, reeds lang voorafgegaan door haar zwakkere zusters de Schweizerische Diskontbank en de Schweizerische Volksbank en thans gevolgd door A. G. Leu & Co.

Men kan niet zeggen, dat de Zwitserse grootbanken niet tot het laatste toe alles hebben gedaan om een catastrofe te vermijden. Zij zijn er, naast inkrimping der binnenlandsche credieten voor zoover dat mogelijk was, zelfs toe overgegaan om ter versterking van haar liquiditeitspositie met groote verliezen Stillhalte-tegoeden te realiseren. De resultaten daarvan ziet men duidelijk bij de Basler Handelsbank en de Schweizerische Bankgesellschaft, die in het 3de kwartaal van 1935 verliezen van resp. 10.5 en 14.6 miljoen Francs door registermarkliquidaties aantoonde. Ook Leu & Co. is hierin niet achtergebleven. Het vermoeden bestaat dan ook, dat de op de laatste kwartaalsbalans paraisseerende post „Sonstige Aktiven” ad 9.06 miljoen Francs in wezen niets anders is dan het disagio op liquidaties van registermarktegoeden.

Samenvattend moeten wij concludeeren, dat de positie, waarin de Zwitserse grootbanken en niet alleen zij, die thans noodgedwongen haar moeilijkheden naar buiten toonen, door haar bedrijfspolitiek in de jaren na den wereldoorlog zijn geraakt, uiterst précair te noemen is. Iedere vlaag van gebrek aan vertrouwen, iedere ernstige speculatie tegen den Zwitserse Franc kan de voor haar beslissende verdere onttrekking der binnenlandsche deposito's en verdere weigering tot vernieuwing der vervallen kassaobligaties brengen, wat minstens een moratorium, maar waarschijnlijk ingrijpende reorganisatie beteekent.

¹⁾ De betrekkingen tusschen banken en industrie in Zwitserland (Publicatie No. 11 van het Nederlandsch Economisch Instituut).

Wij kunnen ons niet onttrekken aan de meening, dat een moratorium, zoowel voor Leu & Co., als voor de overige grootbanken, uiteindelijk niet voldoende zal zijn. De verliezen op de buitenlandsche beleggingen vooral zijn zoo groot, dat het ons niet waarschijnlijk voorkomt, dat men zonder ingrijpende kapitaalsreorganisaties de moeilijkheden te boven kan komen.

Hoewel de hernieuwde pogingen om het Zwitsersche staatsbudget in evenwicht te brengen en het vaste streven om den Zwitserschen Franc te handhaven, evenvele factoren in de goede richting vormen, is men nog ver verwijderd van het tijdstip, dat men de crisis in het Zwitsersche bankwezen als behoorend tot het verleden kan beschouwen en men zal dan ook goed doen op het verdere verloop nauwlettend acht te slaan.

Dr. J. C. M. VAN RHEE.

GEBREK AAN RUWE PETROLEUM IN DE VEREENIGDE STATEN?

Het vraagstuk van een uitputting der Amerikaanse oliereserves is niet nieuw. Misschien is de vrees, onvoldoende voorraden te bezitten voor dekking der behoeften, wel even oud als Amerika's olie-industrie zelve, welke verleden jaar den 75sten terugkeer kon herdenken van den dag, waarop Col. Drake door boren olie ontdekte; in geen geval is zij veel jonger. De grootste actualiteit verkreeg zij, nadat de wereldoorlog allen belanghebbenden en niet-belanghebbenden met eigen oogen had laten zien, wat de petroleum voor de moderne oorlogvoering te land, te water en in de lucht beteekende en toen men van Amerikaansche zijde zich er rekenschap van begon te geven, dat alle bekende olie-reserves in de Oude en een groot deel van die in de Nieuwe Wereld in handen van niet-Amerikaansche belanghebbenden waren. De groote Amerikaansche oliemaatschappijen hebben, gesteund door de Regeering, energieke pogingen in het werk gesteld om den voor-sprong van het buitenland in te halen; gedeeltelijk is dat gelukt. Uit die jaren stammen vele diplomatieke nota's, die in zoo weinig diplomatieke bewoordingen waren gekleed, dat zij destijds verbazing wekten, en slechts thans, nu wij ook in dit opzicht aan pittiger kost gewend zijn, niet meer zoo sterk de aandacht zouden trekken.

Steeds weder werd er in dien tijd op gewezen, dat de Vereenigde Staten, die niet alleen de grootste producent, maar ook de grootste consument van petroleum en hare derivaten zijn, maar zeker geen aan dit verbruik en deze productie evenredig aandeel in de wereld-petroleumreserves bezitten, hunne olierijkdommen voortijdig verteren. Ramingen van deze reserves, zooals die vroeger ook nu en dan zijn gemaakt, leidden tot bepaald verontrustende resultaten. Zij werden geenszins steeds ondernomen met de bedoeling om aan het streven naar expansie van groote maatschappijen de wetenschappelijke rechtvaardiging te geven bij een publiek, dat haar over het algemeen weinig vriendelijk gezind was. Behalve de conclusie, dat de Amerikaansche oliemaatschappijen zich van het bezit van terreinen in het buitenland moesten verzekeren, werd — aanvankelijk zeer tegen den zin van verreweg het grootste deel der olie-industrie — ook de conclusie getrokken, dat de industrie met de haar toevertrouwde talenten beter dan tot dusverre moest woekeren, dat zorgzamer en systematischer moest worden geproduceerd dan voordien en dat daartoe regelend ingrijpen van den Staat onvermijdelijk was. Uit de bezorgdheid om toereikende voorziening met olie in de toekomst en hare beide consequenties: belang bij buitenlandsche terreinen en bescherming van de aanwezige binnenlandsche reserves, ontstond de „conservation"-politiek, werd nog tijdens het bewind van President Coolidge de Federal Oil Conservation Board geboren en kwam de strijd naar

voren, niet of ingrijpen noodzakelijk was, maar *wie* het moest doen: de Bond of de afzonderlijke Staten.

Het publiek hoorde de laatste jaren betrekkelijk weinig van de bezorgdheid omtrent spoedige uitputting der oliereserves, doch des te meer van een nauwelijks te beheerschen overproductie en de pogingen tot bestrijding daarvan. Gebrek aan petroleum was zoo ongeveer het laatste, waaraan het dacht en stijgende prijzen voor derivaten ervan werden slechts zeer zelden gemeld. Geen ingewijde, en zeker niet den leiders der groote maatschappijen bleef het echter verborgen, dat deze oogenschijnlijk onuitputtelijke olievloed, die soms alles dreigde te overstroomen, niet alleen wegens zijn gevolgen voor de oliemarkten verderfelijk moest worden genoemd, maar ook omdat juist tengevolge van die overproductie de dag des te sneller naderde, waarop in de plaats van overvloed zich schaarschte zou aandienen. Want hoe men ook over den olierijkdom der Vereenigde Staten mocht denken: één ding staat vast, n.l. dat deze niet onuitputtelijk is en in elk geval vroeger zal zijn verbruikt dan bijv. de steenkool- en leesteenreserves, welke beide een reserve vormen voor den tijd, waarin Amerika's ruwolie-productie het groote verbruik niet meer geheel zal kunnen dekken.

Ongetwijfeld is het mogelijk en zelfs waarschijnlijk, dat men een vermindering der binnenlandsche productie zal trachten te compenseeren door verhoogden invoer. Voorloopig echter is men, evenals bij de petroleumproductie zelve, welke men bovenmatig en tegen beter weten in opvoerde, hierbij den verkeerden weg ingeslagen: men heeft den invoer van buitenlandsche ruwolie (en buitenlandsche petroleumderivaten) zeer bemoeilijkt en met hooge invoerrechten belast. Evenals ten aanzien van de productie liet ook bij het vraagstuk der petroleum-invoerrechten de industrie zich door een brutale en bovenal luidruchtige kleine minderheid de wet voorschrijven.

Eerst in den allerlaatsten tijd worden de waarschuwend stemmen weer luider, die doorgaans, onder verwijzing naar het feit, dat in de laatste jaren het ontdekken van zeer groote nieuwe velden niet is gelukt, weder de mogelijkheid van relatief spoedige uitputting der Amerikaansche oliereserves en natuurlijk reeds langen tijd daarvoor intredende prijsstijgingen doen hooren. Meestal wordt daartegen aangevoerd, dat dergelijke onheilsroepen zich reeds sedert tientallen jaren lieten vernemen, maar dat er niettemin nimmer van eenige petroleum-schaarschte sprake is geweest, dat de industrie steeds opnieuw aan de gestegen vraag heeft kunnen voldoen, en men er derhalve zeker op mag rekenen, dat zulks ook steeds in de toekomst het geval zal zijn.

Werkelijk, te allen tijde in de toekomst? Men mag uit het feit, dat tot dusverre in jaren van voor- zoowel als tegenspoed de zon elken dag opging, de gevolgtrekking maken, dat zulks ook verder zoo zal blijven, hoewel ook dit slechts met practische en niet met absolute zekerheid vaststaat, maar voor de petroleumindustrie staat het geenszins ook slechts voor de naaste decennia met dezelfde „practische zekerheid" vast, dat haar deze reserves rijkelijk of zelfs maar juist voldoende ter beschikking zullen blijven staan.

Ook de grootste organisatie der Amerikaansche olie-industrie, het American Petroleum Institute, heeft zich in hare jongste vergadering met dit vraagstuk beziggehouden en een zeer geruststellende verklaring gepubliceerd. Dit kan voor ons, evenals voor alle bij dat vraagstuk belanghebbenden — en wie is dat, gezien de ontzaglijke beteekenis van de petroleum op elk gebied des levens, niet? — zeker geen reden zijn, ons met dit probleem niet bezig te houden en het als afgedaan te beschouwen, doch slechts een reden om het vraagstuk en het standpunt van het A.P.I. nogmaals te onderzoeken en te trachten uiteen te zetten, hoe het zich thans bij een onpartijdig onderzoek voordoet.

Wij kunnen te dezer plaatse niet alle *ramingen der petroleum-reserves* in de Vereenigde Staten weergeven, die door bevoegde deskundigen in den loop der laatste twintig of dertig jaren zijn opgesteld. Slechts aan enkele daarvan, welke in de discussies een voorname rol speelden, moge worden herinnerd: aan die van David T. Day van de U.S. Geological Survey (1908), die de in den bodem voorhanden en winbare olie-kwantums op 10 tot 24½ milliard vaten taxeerde, en 15 milliard als een redelijke raming aannam. Destijds waren de rijkste velden des lands nog niet ontdekt. In het jaar 1915 meende Ralph Arnold de totale hoeveelheid op slechts 9.1 milliard vaten te mogen ramen. In de daarop volgende jaren werden door de U.S. Geological Survey verscheidene ramingen opgesteld, welke zich bewogen in de buurt van circa 11 milliard vaten oorspronkelijk aanwezige en winbare olie. Na negen maanden werken publiceerde in Januari 1922 een commissie van Staatsgeologen, ingenieurs en geologen in dienst van particuliere ondernemingen een raming, volgens welke „bij toepassing der tegenwoordig bekende methoden” 15 milliard vaten gewonnen konden worden; de reeds geproduceerde hoeveelheid becijferde zij op 6 milliard vaten, zoodat nog 9 milliard vaten zouden resteren.

In het jaar 1925 nam een „Commissie van elf leden” uit het American Petroleum Institute de zaak weder ter hand. In haar veelbesproken rapport kwam zij tot het resultaat, dat de destijds bekende en door middel van bekende productie-methoden te winnen olie-reserves nog slechts 5.3 milliard vaten bedroegen, terwijl nog 26 milliard vaten in den bodem zouden blijven, waarvan ongetwijfeld een aanzienlijk deel door betere productie-methoden gewonnen zou kunnen worden. Ook wees deze Commissie op de groote gebieden, welke nog niet waren onderzocht.

Sedert de publicatie van dit rapport hebben de Vereenigde Staten ongeveer 3.7 milliard vaten ruwolie geproduceerd, terwijl volgens de jongste ramingen nog meer dan 12 milliard vaten gewonnen kunnen worden. Het feit, dat de volgens vroegere ramingen voorhanden reserves door de hooge productie der laatste jaren reeds langs verdwenen en de Vereenigde Staten dus „droog” moesten zijn, terwijl in werkelijkheid nieuwe berekeningen in weerwil van de enorme productie in vergelijking met de oudere taxaties zelfs verhoogde ramingen voor de nog te winnen olie aangeven, vormde, zooals te begrijpen valt, meermalen het onderwerp van gemakkelijken en goedkoopspot. Zoo kwam het, dat ook aan berekeningen als die, welke Ralph Arnold en William J. Kennitzer in hun groot-opgezette werk „Petroleum in the United States and Possessions” (1931) publiceerden, en die 39.09 milliard vaten totale mogelijke productie aangaven, waarvan 11.49 milliard gewonnen in de jaren 1859—1929, evenmin een blijvend indruk konden maken als een berekening van Prof. Garfias (Cities Service Co.), welke omstreeks 1931/32 aannam, dat de Vereenigde Staten nog circa 10 milliard vaten konden produceeren. hetgeen zou overeenkomen met het verbruik van nauwelijks tien of elf jaren. Natuurlijk zou, daar de olie naarmate zij schaarscher wordt, ook minder gemakkelijk kan worden gewonnen, Amerika's olierijkdom niet na verloop van tien jaren en dan plotseling zijn verdwenen, doch er zou geleidelijk een vermindering bij de productie intreden; de productie zou duurder worden en de voor dekking der behoeften ontbrekende hoeveelheden zouden door stijgenden invoer en door „surrogaten” (synthetische olie, leistein-olie, ook benzol, maar waarschijnlijk niet door spiritus — „Spiritus als motorbrandstof is een politieke of subsidie-aangelegenheid, geen onderwerp voor de economie” heeft een leidende persoonlijkheid in de Amerikaanse olie-industrie eens gezegd —) moeten worden vervangen.

Bij deze berekeningen speelt uiteraard ook de

levensduur der verschillende afzonderlijke terreinen (oil pools) een voorname rol. Vele daarvan toonen een enorme stijging der productie en zijn haast even spoedig uitgeput; andere kunnen zich beroemen op een slechts zeer langzaam verminderende productie. Van belang is ook de productie der in aantal betrekkelijk weinige werkelijk belangrijke oil pools; de groote hoeveelheid der kleinere stelt hen weliswaar in staat, tezamen insgelijks zeer groote kwantums ruwolie te produceeren, doch deze komen ook wegens de productiekosten, die bij de slechts enkele vaten daags leverende bronnen aanzienlijk zijn, minder in aanmerking.

Hoe groot het aandeel der *voornamste velden* is, blijkt uit een berekening van James McIntyre (Oil and Gas Journal), volgens welke van de productie der Vereenigde Staten tot het einde van 1934 (16.598,09 millioen vaten) niet minder dan 57 pCt. (9.456,93 millioen vaten) op rekening kwamen van achtenveertig groote velden. Op 1 October 1935 produceerden deze 48 velden per dag 1.495.880 vaten of 53.4 pCt. van de totale dagelijkse productie der Vereenigde Staten, welke 2.800.220 vaten bedroeg. Daarbij had het oudste dezer velden, het in 1875 ontdekte Bradford-veld, een ouderdom van 59 jaren en in dien tijd 331.09 millioen vaten geproduceerd; het rijkste van alle velden, het eerst in 1930 ontdekte Oost-Texas-veld, had echter in vijf jaren 611.07 millioen vaten opgeleverd, en te verwachten valt, dat het binnen betrekkelijk korten tijd de productie van het in 1901 ontdekte Californische Midway-Sunset-veld van 766.92 millioen vaten zal inhalen en overtreffen, aangezien op 1 October 1935 Oost-Texas per dag 462.000 vaten produceerde, Midway-Sunset echter slechts 56.200 vaten. Zeer ongelijk is ook de productie gerekend naar de oppervlakte-eenheid. Terwijl het kleine, slechts 1700 acres metende Long Beach-veld (Californië) tot dusverre niet minder dan 308.968 vaten per acre produceerde, leverde het groote, 122.000 acres omvattende Oost-Texas-veld tot nu toe slechts 5.009 vaten per acre, waarbij evenwel de korte tijd sinds de ontginning en de productie-beperkingen in aanmerking moeten worden genomen.

Een indruk van den verschillenden aard der velden geeft het volgende overzicht van de rijkste Amerikaansche petroleumvelden:

Jaar van ontginning	Naam van het veld en Staat	Prod. tot 31 Dec. '34 (in 1000 vaten)	Gemid. prod. Grootte (in acres)	Prod. op 1 Oct. '35 (in vaten)	Prod. op 1 Oct. '35 per acre
1901	Midway-Sunset, Calif.	766.917	41.000	18.705	56.200
1930	East Texas, Texas	611.071	122.000	18.705	482.000
1926	Seminole, Okla.	554.005	34.690	5.009	73.450
1921	Long Beach, Calif.	525.245	1.700	22.196	75.700
1920	Santa Fé Springs, Cal.	385.663	1.650	308.968	54.375
1922	Smackover, Ark.	344.624	26.080	233.738	20.100
1896	Coalinga, Calif.	333.802	16.480	13.214	20.500
1875	Bradford, Penn.	331.087	85.000	20.255	37.500
1912	Cushing, Okla.	319.801	24.190	3.895	13.225
1900	Kern River, Calif.	296.707	8.250	13.220	12.950
1916	Butler City, Kans.	264.167	25.200	35.965	18.500
1889	Salt Creek, Wyo.	257.868	20.480	10.483	17.050
1928	Oklahoma City, Okla.	249.461	11.420	12.591	137.350
1920	Huntington Beach, Cal.	217.671	2.500	21.844	43.200
1906	Glenn Pool, Okla.	198.363	19.050	87.069	5.050
1926	Yates, Texas.	195.383	21.000	10.413	37.150
1920	Burbank, Okla.	185.618	22.210	9.304	8.500
1926	Hendricks, Texas	177.985	10.800	8.357	18.800
1913	Healdton, Okla.	177.299	8.020	16.480	9.400
1916	Ventura Ave, Calif.	151.244	1.500	100.829	35.475
Tezamen inclus. 28 andere		9.456.929	751.681	12.581	1.495.880
Alle andere velden		7.141.157	—	—	1.304.340
Vereenigde Staten		16.598.086	—	—	2.800.220

De grootte der productie in een land is, zooals vanzelf spreekt, afhankelijk van zijn natuurlijke rijkdom aan petroleum, maar aan den anderen kant toch ook niet te scheiden van de *boor-activiteit* en het is niet aan twijfel onderhevig, dat deze laatste weder bepaald wordt door den te bedingen prijs voor de ruwe olie. Laatstgenoemde is bovenal van groo-

ten invloed in een tijdperk, dat steeds diepere en daardoor (onder overigens gelijke omstandigheden) steeds kostbaarder boringen moeten worden neergelaten, waartoe men overigens slechts zal overgaan, wanneer door wetenschappelijke methoden de waarschijnlijkheid — zekerheid verschaft immers eerst de boorbeitel — olie te vinden is aangetoond.

Deze boor-activiteit was de laatste jaren betrekkelijk gering, hetgeen men wellicht tot op zekere hoogte mag stellen op rekening der algemeene conjunctuur, maar voor een nog grooter deel moet toeschrijven aan den toestand der petroleumindustrie. In dit opzicht is veelbetekenend, dat — in afwijking van de algemeene conjunctuur — niet het jaar 1932 het laagste punt voor de boorbedrijvigheid bracht, maar 1933, en dat reeds in het jaar 1934 met stabielere ruwolieprijzen en een verbetering van de situatie der olie-industrie ook een grootere bedrijvigheid bij het boren intrad, welke in het jaar 1935 nog intensiever werd. De opbrengst der aangeboorde bronnen was, zoowel wat betreft de aanvankelijke gemiddelde als de gezamenlijke productie zeer ongelijk. Opmerkenswaardig is ook het — in weerwil van verbeterde exploratie- en boor-methoden — hooge percentage van de boringen, welke droog bleven of alleen aardgas opleverden. Hieronder volgt een overzicht van de boor-activiteit in de laatste jaren:

Jaar	Voltooid boringen (1000 vaten)	Aanv. prod. boringen	Droge bronnen	Gas prod. boringen	Olie prod. boringen	Aanvank. gem. prod. (in vaten)
1935 ¹⁾	10329	2394	2328	644	7357	325.4 ²⁾
1934 ¹⁾	8292	2430	1942	528	5822	417.4 ²⁾
1934	18197	4479	4312	1373	12512	358.0
1933	12312	3017	3312	932	8068	373.2
1932	15021	2368	3550	1027	10444	226.8
1931	12432	5491	3659	1985	6788	808.8
1930	21240	9956	6734	2866	11640	855.3
1929	26356	6170	7914	2870	15572	396.3
1928	22331	8366	7078	2727	12526	667.9
1927	24143	4918	7210	2491	14442	340.4
1926	29319	3684	7965	2341	19013	193.7
1925	25623	4300	6735	2330	16558	260.0
1924	21894	3255	4950	2173	14771	221.0

¹⁾ 6 maanden. ²⁾ Gewijzigde manier van vaststellen; zonder die wijziging zou de aanvankelijke gemiddelde productie waarschijnlijk belangrijker hoger zijn geweest.

De laatste jaren hebben na de ontdekking van het Oost-Texas-veld (1930) slechts weinig middelgrote en geen velden van buitengewone betekenis opgeleverd. 73.000 boringen werden sedert bedoeld tijdstip neergelaten; de naar verhouding belangrijkste der nieuwe ontginningen waren het Conroe-veld in Texas en de Fitts-pool in Oklahoma. Louisiana schijnt een nieuw groot veld te beloven. Californië gaf geen vondsten van werkelijke betekenis. Hoe noodzakelijk evenwel de ontginning van nieuwe grote velden is, ziet men aanstonds in door er zich reenschap van te geven, dat bij een jaarlijksch verbruik van een milliard vaten de bekende oliereserven met die hoeveelheid verminderen, onverschillig of deze grooter dan wel kleiner zijn dan de laatstbekende ramingen. Wallace E. Pratt (Humble Oil & Refining Co.) heeft op deze noodzakelijkheid gewezen en tevens het vroegere en het tegenwoordige vraagstuk in dit opzicht als volgt gekenschetst:

„De jaarlijksche nieuwe ontdekkingen namen in de jaren 1859 tot 1925 vrij regelmatig toe; in de daarop volgende vijf jaren, 1926 tot 1930, toonden zij een enorme stijging — meer dan het dubbele van het voorafgegane hoogste jaargemiddelde — en de hierna komende vier jaren, 1931—1934, brachten een even scherp val tot een stand, die lager was dan eenig jaargemiddelde sedert de vijf jaren 1911—1915. Onze grootste nieuwe vondsten gedurende een vijfjarige periode bedroegen bijna 2 milliard vaten per jaar, en over een periode van 10 jaren 1.4 milliard vaten per jaar. Voor de laatste vier jaren echter bedroeg ons gemiddelde cijfer slechts 580 miljoen vaten per jaar. Gedurende de vijf jaren van onze grootste vondsten (1926—1930) vond de industrie meer dan een derde van alle ooit ontdekte petroleum en vrijwel al

haar tegenwoordige grote velden met inbegrip van Yates, Kettleman Hills, Oklahoma City, Oost-Texas en Conroe.”

Dit nu zijn feiten, welke men des te minder onopgemerkt mag laten voorbijgaan, waar nog steeds de uitlating van toepassing is, welke de tegenwoordige Gouverneur van den Staat Oklahoma, de vroegere petroleum-industrieel E. W. Marland, twaalf jaren geleden deed hooren:

„Het komt er weinig op aan, of de niet-ontgonnen voorraden negen milliard vaten dan wel de dubbele hoeveelheid hiervan bedragen. In ieder geval zijn zij erbarmelijk gering (distressingly small), wanneer men zich voor ogen stelt, dat het bestaan van onze industrie en van onze natie beide daarop berust.”

* * *

Ten aanzien van dit vraagstuk heeft nu, zooals reeds kort opgemerkt, ook het *American Petroleum Institute* tijdens zijn vergadering in November 1935 te Los Angeles partij gekozen. President Axtell J. Byles van het A.P.I. herinnerde in de eerste plaats aan de elf officieele ramingen van de petroleumreserves der Vereenigde Staten, welke in de laatste twintig jaren werden opgesteld en kon niet nalaten erop te wijzen, dat doorgaans de volgende raming de voorafgaande overtrof, in weerwil van de in dien tusschentijd plaats gehad hebbende productie. Hij verklaarde voorts:

„Wanneer het een feit was, gelijk zoo dikwijls luid en ten onrechte werd beweerd, dat onze petroleumreserves op basis der tegenwoordige verbruikscijfers in 8, 10 of 12 jaren uitgeput zouden zijn, dan zou het publiek het recht hebben, drastische maatregelen tot bescherming van die reserves te verlangen en wellicht zelfs te eischen, dat onze productie gedeeltelijk werd gestaakt en de deuren voor den invoer wijd werden geopend. Daardoor zouden de Amerikaansche voorraden inderdaad worden „geconserveerd”. Maar gelukkig bestaat noch voor het publiek noch voor de industrie een dergelijke noodzakelijkheid.”

„Sedert het rapport der Commissie van Elf in 1925, welke, gelijk vermeld, tot een taxatie der destijds nog te winnen hoeveelheden met de toen bekende productiemethoden kwam van 5.321 milliard vaten, heeft de olie-industrie 8.692 milliard vaten geproduceerd en niettemin worden de nog voorhanden hoeveelheden becijferd op 12.177 milliard vaten. De industrie heeft, zooals reeds voorspeld was, groote hoeveelheden ruwolie in diepere formaties ontdekt en vindt thans olie op een diepte van 11.000 voet, tegen 7.500 voet ten tijde van het Rapport der Commissie van Elf. Bovendien is zij bij machte met de tegenwoordige productiemiddelen te boren tot een diepte van 15.000 voet. Zij heeft geleerd den gasdruk in oude velden weder op te voeren en dien in nieuwe velden door beheersching der verhouding tusschen gas- en olieproductie in stand te houden, evenals andere productiemethoden toe te passen, waardoor het winnen van groote hoeveelheden olie uit den bodem mogelijk werd, welke ook bij den stand der techniek van nog slechts tien jaren geleden onmogelijk geproduceerd konden worden.” Daarop volgt dan een uitgebreide beschouwing over de winningsmogelijkheden van olie uit steenkool en leisteen, twee op zichzelf niet te loochenen feiten, welke vermelding echter het probleem niet oplost, doch verdoezelt. Want het gaat er niet om, of de Vereenigde Staten voldoende olie uit leisteen en steenkool zullen kunnen produceeren — zulks is gezien hun rijkdom aan deze beide producten tenslotte slechts een vraagstuk van den prijs —, maar of de petroleumindustrie over voldoende ruwolie als grondstof zal beschikken. De wijziging voor verwerking van steenkool- en leisteenolie zou voor de petroleumindustrie nieuwe kapitaals-investeeringen noodzakelijk maken, die zeker een belangrijk deel van de heden volgens schatting daarin gestoken \$12 milliard zouden vertegenwoordigen, en zij zou het prijsgeven van de in de olie-productie en (grootendeels ook) van de in het petroleum-transport gestoken bedragen be-

teekenen. De afschrijving van deze installaties zou, indien de vrees voor vroegtijdige uitputting der olievelden werd bewaarheid, onvoorwaardelijk tot zeer spoedige prijsverhoogingen voor ruwolie en hare derivaten leiden, nog geheel afgezien van de prijsstijging, welke een schaarscher worden van de ruwe olie op zichzelf wel mede moet brengen. Een sterke prijsverhoging van ruwolie en benzine — en bij het woord „prijsverhoging” denken wij dan niet aan 10 pCt. of 20 pCt., maar 100 pCt. en meer — zou zeker ook een bezuiniging op het verbruik van benzine tengevolge hebben en leiden tot pogingen om kleinere automobielen met zwakkere motoren te bouwen.

Zeer stellig zijn dit vraagstukken, waaromtrent niet de onmiddellijke, maar eerst een iets meer verwijderde toekomst het antwoord zal geven. Deze zal immers ook beslissen, of de pessimistische opvatting van geologen van naam of de meer optimistische der leidende personen van het A.P.I. gerechtvaardigd is. Tot dusverre staat echter vast: ten eerste, dat de Vereenigde Staten, die vermoedelijk in het gunstigste geval over de helft van de bekende olie-reserves ter wereld beschikken, bijna twee derden van de wereldproductie aan ruwe olie winnen en bijna twee derden van het wereldverbruik van petroleum en afgeleide producten consumeren; ten tweede, dat in de laatste jaren tegenover een verbruik van circa een milliard vaten ruwe olie per jaar een ontginning van nieuwe reserves van slechts circa 50 à 55 pCt. dezer hoeveelheid stond; ten derde, dat met of zonder ontdekking van nieuwe velden voor de raffinaderijen verdere verhoging van het rendement en voor de verbruikers het gebruik van petroleum voor zoo „hoogwaardig” mogelijke doeleinden (dus als benzine en smeermiddel, en niet als stook- en lampolie) het doel moet zijn. Hoeveel op dit gebied reeds is gepresteerd moge blijken uit het feit, dat alleen de kraakmethodes reeds bewerkten, dat in de laatste vijftien jaren 6.601 miljoen vaten ruwolie minder noodig waren dan zonder invoering dezer procédé's het geval zou zijn geweest. Deze hoeveelheid komt echter vrijwel overeen met drie vierden van de ruwolie-productie der Vereenigde Staten in de laatste tien jaren. In het jaar 1934 alleen zou, wanneer de verwerkings-techniek sedert het einde van den oorlog geen verbeteringen had gemaakt, de ontzaglijke hoeveelheid van 1.909 miljoen vaten ruwolie vereischt zijn geweest voor dekking der behoeften; in werkelijkheid werd deze gedekt door raffinage en kraken van 896 miljoen vaten.

Uit het bovenstaande blijkt tevens, dat bij de beoordeeling der waarde van een petroleum-aandeel en van de vooruitzichten eener petroleummaatschappij de vraag, of zij over groote eigen oliereserves beschikt, dan wel gedwongen is groote hoeveelheden ruwe olie op te koopen (hetgeen een maatschappij overigens ook kan doen om de eigen reserves te sparen), niet buiten beschouwing mag worden gelaten naast alle andere factoren, die bij een dergelijke beoordeeling in overweging moeten worden genomen.

President Byles van het A.P.I. heeft in zijn groote rede gesproken „van de absurditeit en het kwaad van willekeurige beweringen, dat onze ruwe olie-reserves snel haar punt van uitputting zouden naderen”. Hij vervolgde: „Dergelijke verklaringen zijn, hoewel absurd, toch niet boosaardig, wanneer zij voortkomen uit een verkeerde interpretatie der feiten. Wel boosaardig zijn zij echter, wanneer zij slechts moeten dienen om het publiek te verontrusten en de vertegenwoordigers daarvan in de wetgevende lichamen te bewegen in verband met die vrees op te komen voor een Federale contrôle over de petroleumindustrie.”

„Hinc illae lacrimae”, zou men hierop kunnen antwoorden, wanneer men de zaken even eenzijdig wilde bezien als zulks op sommige plaatsen in bedoelde redevoering het geval was. Wij willen dat niet. Wel echter achten wij het van belang, althans enkele

der voornaamste zijden van een onderwerp te beschouwen, dat tegenwoordig in de Amerikaansche olie-industrie en in de pers levendig wordt besproken en dat, onverschillig op welk standpunt men zich ten aanzien daarvan en van de vermoedelijke gevolgen moge stellen, ook in Europeesche kringen bekendheid verdient en in zijn ontwikkeling moet worden gadeslagen.

Dr. W. MAUTNER.

AANTEKENINGEN.

Nieuwe economische politiek in Polen.

De Regeering Koscialkowski-Kwiatkowski, die nu ongeveer drie maanden aan het bewind is, heeft een politiek ingeluid, die — hetgeen sedert lang niet geschied is — alle deelen van het economisch leven omvat en daarmede de practische verwezenlijking van een integrale deflatie-politiek energiek ter hand genomen. Bij haar optreden was de toestand in Polen ongeveer als volgt. Het Staatsbudget was reeds sedert jaren al niet meer in evenwicht. De voorgaande Regeeringen hadden met steeds toenemende tekorten gewerkt en deze voorloopig door nieuwe credietopnemingen in het binnenland gedekt, met weinig resultaat, daar het in wezen gedwongen leeningen betrof, welke bij de heerschende kapitaalarmoede van het land, middelen aan de kapitaalmarkt voor het bedrijfsleven onthielden. Voor het loopende begrotingsjaar 1935/1936 werd weer een tekort van 156 miljoen Zl. geraamd; het feitelijke tekort beliep in de eerste zeven maanden van het jaar reeds meer dan 190 miljoen Zl. De algemeene onzekerheid, welke deze toestand met zich meebracht, nam nog toe in September 1935 door een plotselingen, belangrijken teruggang in den goudvoorraad van de Poolsche Bank met bijna 10 pCt.

De onmiddellijke oorzaak van deze aanzienlijke goudverliezen was de inkrimping van het Poolsche uitvoeroverschot, dat van 162 miljoen Zl. in de eerste elf maanden van 1934 terugliep tot op 57 miljoen Zl. in de overeenkomstige periode van 1935. Het betrof hier vooral den export naar Engeland, welke verminderde van 94.4 miljoen Zl. gedurende de eerste 10 maanden van 1934 tot 55.8 miljoen Zl. in 1935. Wel was de industriele productie met bijna 10 pCt., vergeleken bij die in het voorjaar, gestegen, in hoofdzaak echter kwam dit door een belangrijke verschuiving in de bouwbedrijvigheid, welke de productie van bouwmaterialen in September plotseling sterk deed toenemen, aldus Der deutsche Volkswirt van 10 Jan. jl., waaraan wij het grootste deel van dit artikel ontleenen.

De algemeene vooruitzichten van den economischen toestand werden in het midden van October in particuliere, financieele en economische kringen veel somberder geacht dan op hetzelfde tijdstip van het vorige jaar, en dit pessimisme bleek vooral uit de houding van de particuliere banken, die haar credietverleening nog een verdere beperking deden ondergaan. De nieuwe agrarische politiek, welke in den oogsttijd van 1935 begonnen was, had weliswaar in den nazomer en in September de prijzen voor de meeste voortbrengselen van de veeteelt belangrijk doen stijgen, maar in October had, tengevolge van een te groot aanbod, weer een sterke achteruitgang in de prijzen van vee en vleesch plaats, en op den duur konden zich slechts de prijzen voor melk en melkproducten op een hooger niveau handhaven.

De tarweprijzen konden slechts den achteruitgang goedmaken, welke deze onmiddellijk voor het begin van den nieuwen oogst hadden ondergaan, hoewel zij ver achter bleven bij het peil van het vorige jaar. Onder deze omstandigheden was ook het probleem van de hervatting van de actie tot vermindering van de lasten in den landbouw even dringend als vóór den aanvang van de nieuwe agrarische politiek.

Het onder deze omstandigheden door de nieuwe Regeering afgekondigde financieele en economische

program stelde in de eerste plaats de onvoorwaardelijke handhaving van de geldende goudpariteit van de Zloty in het vooruitzicht, en ofschoon de Poolsche Bank in November nog kleine goudverliezen leed, is Polen het jaar 1936 ingegaan met een ongeschokt muntstelsel, een voor meer dan 41 pCt. door goud gedekten biljettenomloop en zonder alle beperkingen van den vrijen deviezenhandel. De nieuwe Regeering beloofde verder energieke maatregelen tot dekking van het begrotingstekort, en ook op dit gebied is zij voorloopig haar beloften nagekomen. Door het leggen van een buitengewone belasting op alle salarissen en loonen, die betaald werden uit de openbare kas, welke belasting 1 December 1935 van kracht werd, zijn de personeelsuitgaven van den Poolschen staat sedertdien met gemiddeld meer dan 10 pCt. verminderd.

Verder trad op 1 Januari 1936 een noodverordening in werking, op grond waarvan de inkomstenbelastingen een belangrijke verhooging ondergingen. Bovendien zijn door ontbinding en samenvoeging van overbodige publiekrechtelijke organen verdere besparingen op de Staatsuitgaven verkregen. Door al deze maatregelen hoopt de Regeering de lasten voor den Staat met ongeveer 270 miljoen Zl. te verlichten en daardoor het evenwicht in de begroting te herstellen. Voor het 1 April 1936 beginnende financieele jaar 1936/'37 heeft de nieuwe Regeering het Parlement een begroting voorgelegd, welke met 2237 miljoen Zl. inkomsten en uitgaven sluit. Het tekort op het loopende begrotingsjaar 1935/'36 wordt geraamd op ongeveer 300 miljoen Zl.

Al is het werkelijk sluitend maken dezer begroting nog zeer problematiek, de Regeering Koscialkowski zal toch een zeer belangrijke vermindering van het deficit kunnen bereiken. Eerst voor later is de sedert lang noodzakelijke, grondige herziening van het belastingwezen en van de uitgaven van den Staat aangekondigd, waaraan de Regeering zich nu nog niet wil wagen.

De geestelijke vader van deze nieuwe begrotingspolitiek is de Minister van Financiën, Dr. Eugen Kwiatkowski, die reeds in de jaren 1926/'30 met succes Minister voor Industrie en Handel was en wien in de nieuwe Regeering Koscialkowski de positie van plaatsvervangend Ministerpresident is toegekend. Kwiatkowski is de man, van wien ook de nieuwe Poolsche economische politiek in engeren zin afkomstig is. Hij gaat uit van het beginsel, dat de kleine boeren in Polen ongeveer 70 pCt. van de bevolking van het land uitmaken, maar als verbruikers van industriele producten tot nu toe een zeer geringe rol hebben kunnen spelen. In dit groote aantal kleine boeren ziet Kwiatkowski een geweldige reservemarkt voor de Poolsche industrie, welke in de eerste plaats bewerkt moet worden, teneinde de productie weer tot het peil van 1928/'29 te kunnen opvoeren. Het niet geïndustrialiseerde Oosten van Polen, waar deze kleine boeren geheel en al de overhand hebben, beschouwt Kwiatkowski als een soort kolonisatiegebied van Polen. Kwiatkowski is de overtuiging toegedaan, dat de verlevendiging van zaken in de steden in Polen van het platteland moet en alleen hieruit kan komen. Eensgezind met den Minister van Landbouw Poniatowski, wil Kwiatkowski de koopkracht van de Poolsche boeren langs twee wegen opvoeren: ten eerste door verbetering van de opbrengsten van de agrarische producten door een betere marktorganisatie en ten tweede door het goedkoop maken van die industriele voortbrengselen, voor welke de boerenstand als belangrijke afnemer in aanmerking komt. Het laatstgenoemde deel trachtte de Regeering in de eerste plaats te bewerkstelligen door het ontbinden van kartels, welke in verscheidene gevallen de prijzen sterk hadden opgezet. In het bijzonder werd hierbij aandacht geschonken aan de groothandelskartels, die hun prijsopslag vaak tot een ongemotiveerde hoogte hadden opgedreven.

De Regeering heeft zodoende in den loop van de maand December de prijzen van duizenden industriele producten — grondstoffen, halffabrikaten en eindproducten — belangrijk naar beneden gebracht, wat een belastingverhoging wettigde, daar ook de huren van vele huizen werden verlaagd, evenals de hypotheekrente. Voor een deel heeft zich de Poolsche industrie vrijwillig aan den door het Ministerie voor Industrie en Handel uitgeoefenden druk op de prijzen aangepast, teneinde aan dwangmaatregelen te ontkomen. Nogal sterken tegenstand ondervond de Regeering bij de steenkolenmijnen en de ijzerindustrie. Deze zagen in de sterke prijsverlaging een groot gevaar voor hun export, welke voor een niet onbelangrijk deel gefinancierd werd uit de hooge opbrengsten in het binnenland. Hier echter heeft de Regeering zonder tot ontbinding over te gaan, omdat zij deze kartel-organisaties om algemeen-economische redenen onvoorwaardelijk wil behouden, prijsverlagingen door middel van verordeningen gedeceeteerd, aangezien zij prijsverlaging toch in elk geval noodzakelijk achtte. Zelf verlaagde zij de spoorwegtarieven en bepaalde accijnzen, zoo bijv. van suiker.

Tegenover den aanvankelijken tegenstand van de meeste kartels van de verwerkende industrie stelde zij een verscherping van de kartelwetgeving, welke de ontbinding van niet minder dan 93 kartelovereenkomsten met zich meebracht. Bovendien liquideerden 14 kartels, die zich bedreigd gevoelden, vrijwillig, zoodat in de drie weken voor Kerstmis in totaal 107 kartels, waarvan 44 groothandelskartels, uit het economisch leven van Polen zijn verdwenen.

Stand van de kartellen in Polen.¹⁾

	1922	1925	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Toestand op 1 Januari	10	28	61	82	111	141	153	171	185
In den loop van het jaar opgericht.....	6	14	32	31	49	26	32	62	68
ontbonden.....	1	2	11	2	19	14	14	48	37
Toestand op 31 Decemb.	15	40	82	111	141	153	171	185	216
Deelnem. aan intern.kar- tels, toest. op 31 Dec.	5	6	32	38	60	67	77	89	97

Daarmee is een besliste daling van de prijzen voor de, door deze kartels tot nu toe gecontroleerde producten, begonnen, welke aan het einde van het jaar 1935 nog niet afgesloten was.

Ontwikkeling van den index van groothandelsprijzen bij gekartelleerde en niet-gekartelleerde artikelen (1928 = 100).¹⁾

	Grondstoffen			Halffabrikaten			Eindproducten		
	Totaal	Gekartelleerd	Niet gekartelleerd	Totaal	Gekartelleerd	Niet gekartelleerd	Totaal	Gekartelleerd	Niet gekartelleerd
1929....	97	112	90	97	103	95	101	110	101
1930....	84	111	69	88	102	82	97	104	97
1931....	70	107	50	75	99	65	85	95	84
1932....	62	103	39	65	93	52	74	93	73
1933....	58	91	42	60	84	50	65	83	64
1934....	58	87	45	57	78	50	63	77	62

Het begin van deze groote prijsverlagingsactie van de Regeering heeft natuurlijk aanvankelijk in plaats van een verlevendiging een stagnatie van de economische bedrijvigheid tengevolge gehad, welke in de tweede helft van November duidelijk was waar te nemen en in December nog in versterkte mate aanschiel. De handel beperkte zijn aankopen tot het noodzakelijkste voor de onmiddellijke behoefte, dacht er echter, in afwachting van lagere prijzen, natuurlijk niet aan, nieuwe voorraden in te slaan. Om dezen

¹⁾ Tabellen ontleend aan „Wirtschaftsdienst“ van 10 Jan. jl.

overgangstijd van nieuwe onzekerheid te bekorten, heeft de Regeering zich met haar actie tot prijsverlaging gehaast en het einde ervan met den afloop van het jaar 1935 afgekondigd. De Minister voor Industrie en Handel heeft onmiddellijk, voor Kerstmis, uitdrukkelijk verklaard, dat voor het jaar 1936 van de Regeering geen verdere maatregelen tot aantasting van het prijsniveau van de industriële eindproducten zijn te verwachten en medegedeeld, dat verhoogingen van al te zeer verlaagde prijzen in aanmerking zouden kunnen komen. De Regeering verzekert, dat zij niet aan een politiek van voortdurend ingrijpen van staatswege denkt, maar het economisch leven van Polen meer dan tot nog toe op het particuliere initiatief gegrondvest wil zien. Aan den Staat kent zij de rol toe van een controleerende instantie en stelt zelfs de omzetting van een deel van de huidige staatsbedrijven in particuliere ondernemingen in het vooruitzicht. Doch het particuliere economisch leven ontbreekt het rechte vertrouwen hierin want het feit blijft bestaan, dat de nieuwe Poolsche Regeering in drie maanden tijds sterker heeft ingegrepen dan de voorafgegane Regeeringen in de afgelopen negen jaar. Op agrarisch gebied moet en zal de interventiepolitiek van de Regeering in ieder geval voortduren. Voorloopig doet zij niet, zooals haar voorgangsters, aan interventie-aankopen van agrarische producten. Maar zij streeft er met succes naar, de winsten van den tusschenhandel in die producten te verminderen en de boeren een hooger aandeel dan tot nu toe in de marktprijzen van hun producten te verzekeren.

Noord-China en het Japan-Mandsjoekwo blok

Voor de Japansche activiteit met betrekking tot de autonomistische beweging in Noord-China worden diverse redenen van politieke aard aangevoerd. Verschillende feiten doen echter volgens een redactioneel artikel in de „Far Eastern Survey” van 18 Dec. jl. vermoeden, dat het „Leitmotiv” der politieke en militaire actie van Japan het beginsel der economische coöperatie is, met als einddoel een economisch blok, bestaande uit Japan, Mandsjoekwo en Noord-China.

Het zenden van economische delegaties over en weer en het oprichten van organisaties, waarvan wij als belangrijkste aan Chineesche zijde de Hopei Economic Association en aan Japansche zijde de Hsing-Chung Company noemen, welke laatste uitgesproken productiedoelinden in Noord-China beoogt, bevestigen dit vermoeden.

Op den achtergrond van dit alles staat de teleurstelling, welke Japan met het Mandsjoekwo's avontuur ondervonden heeft. Niet alleen, dat Mandsjoekwo in gebreke bleef Japan in voldoende mate van grondstoffen te voorzien, doch bovendien dreigde het de Japansche industrie concurrentie te gaan aandoen. Door toevoeging van Noord-China aan het Japan-Mandsjoekwo blok hoopt Japan een harmonischer samenwerking met zijn continentalen invloedsteun tot stand te brengen.

De voornaamste taak van het door Japan begeerde gebied zal liggen in de levering van die grondstoffen, welke Mandsjoekwo tot op heden niet of niet in

voldoende mate heeft kunnen voortbrengen. Daarnaast zullen de Noordelijke provincies een afzetgebied moeten vormen voor de producten van de Japansche industrie. Niet alleen met het oog op dit laatste streeft Japan naar een uitbreiding van de agrarische productie in Noord-China, tevens toch wil zij zich onafhankelijk maken van de Amerikaansche katoenproductie, waarvan het thans nog pl.m. 1.800.000 balen per jaar afneemt en van de Australische productie, wat de wol betreft. Voorts heeft Japan met haar nog steeds groeiende industrie dringend behoefte aan ijzer- en steenkoolreserves.

Tot nog toe moest het zich dienaangaande tevreden stellen met ruw ijzer van minderwaardige kwaliteit uit Mandsjoekwo. De Noord-Chineesche gebieden openen hier veel gunstiger vooruitzichten, terwijl de steenkoolreserves van dit gebied slechts geëvenaard worden door die van de Vereenigde Staten, Canada en Rusland.

Het is zonder meer duidelijk, dat de afval van deze provincies een zware slag beteekent voor de plannen tot industrieel opbouw van China. Daarbij komt nog, dat de handelsbalans van dit gebied actief was, zoodat de autonomistische beweging een verdere passivering van de Chineesche handelsbalans met zich zal brengen, een handelsbalans, die tengevolge van het verlies van Mandsjoekwo, de concurrentie van in gedevalueerde munt als het Pond en de Yen gecalculeerde invoeren en de Amerikaansche zilverpolitiek, toch al in toenemende mate passief was geworden.

Het resultaat van deze Japansche „pénétration économique” hangt behalve van verscheidene factoren van politieke aard, waarvan wij als de voornaamste noemen de houding van Engeland en de Vereenigde Staten, tevens af van de geneigdheid van de Japansche kapitalisten om hun kapitalen in deze gebieden te investeren. Gezien de magere resultaten hunner ondernemingen in Mandsjoekwo is een groot enthousiasme van die zijde niet te verwachten, hoewel het aan den anderen kant heel goed mogelijk is, dat door de opneming van Noord-China het geheel van meer harmonische structuur wordt en dus op den duur betere kansen gaat bieden. Hier wordt in het bijzonder bedoeld op de mogelijkheid van vergrooten uitvoer van agrarische producten als soyaboonen, tarwe, enz. voor Noord-China naar de andere leden van het blok.

In verband met de moeilijkheden wat de kapitaalverschaffing betreft, wordt het van verschillende zijden niet onmogelijk geacht, dat men zal gaan trachten het betaalmiddel te manipuleeren, hetgeen practisch neerkomt op een aansluiting bij den Mandsjoekwo Dollar en de Yen. Hierdoor zou Noord-China ook op het gebied van de valuta los van Nanking komen te staan. Hoewel de toekomstige ontwikkeling van Noord-China, zooals reeds werd opgemerkt, ten nauwste samenhangt met allerlei factoren van politieke aard, omtrent de richting en de betekenis waarvan men nog volmaakt in het onzekere verkeert, schijnt, aldus het genoemde blad, op het oogenblik toch alles te wijzen op de totstandkoming van een economisch blok tusschen Japan, Mandsjoekwo en Noord-China.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	5/11 Jan. 1936	Sedert 1 Jan. 1936	Overeenk. tijdvak 1935	5/11 Jan. 1936	Sedert 1 Jan. 1936	Overeenk. tijdvak 1935	1936	1935
Tarwe	23.471	27.358	52.764	1.165	1.165	700	28.523	53.464
Rogge	7.015	7.015	7.520	—	—	—	7.015	7.520
Boekweit	654	654	567	—	—	—	654	567
Maïs	27.150	37.698	37.152	3.529	3.529	4.296	41.227	41.448
Gerst	5.967	11.717	12.137	—	358	600	12.075	12.737
Haver	484	484	2.518	—	—	—	484	2.518
Lijnzaad	5.085	5.535	2.430	1.104	1.104	9.239	6.689	11.669
Lijnkoek	1.200	2.090	27	—	—	—	2.090	27
Tarwemeel	478	478	758	47	47	371	525	1.129
Andere meelsoorten	993	1.068	2.364	330	330	286	1.398	2.650

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN NOVEMBER 1935.

Industriele ondernemingen f 150.000,— zijnde:

Nederland

Aandeelen

Syndicaat „Systeem de Ceuster” 600 bew. v. deelneming¹⁾ à f 250.— . f 150.000

Totaal f 150.000,—

¹⁾ Waarvan reeds 262 stuks geplaatst.

Bovendien:

f 26.500.000,— 3-m. Schatkistprom. à f 992,36 = ca. 3 %
 „ 8.900.000,— 6-m. „ „ „ 983,40 = „ 3¼ %
 „ 17.600.000,— 1-j. Schatkistbilj. „ „ 1.000,65 = „ 3¹⁵/₁₆ %
 „ 400.000,— 3-j. „ „ „ 1.003,75 = „ 37/8 %
 „ 300.000,— 5-j. „ „ „ 1.012,50 = „ 3¾ %

EMISSIES IN DECEMBER 1935.

Provinciale en Gem. Leeningen f 4.950.000,— zijnde:

Nederland

Prov. Noordholland f 5.000.000 4½ %
 obl. à 99% f 4.950.000

Totaal f 4.950.000,—

Bovendien:

f 33.810.000,— 3-m. Schatkistpr. à f 991,10 = bijna 3½ %
 „ 6.880.000,— 6-m. „ „ „ 981,— = 3¾ %
 „ 8.881.000,— 1-j. 4% Schatk.b. „ „ 1.001,25 = 37/8 %
 „ 605.000,— 3-j. 4% „ „ „ 1.002,50 = 3¹⁵/₁₆ %
 „ 2.643.000,— 5-j. 4% „ „ „ 1.001,— = 4 %

Emissies in 1935.

(In Guldens.)

Nieuw kapitaal:

Conversies:

	Obligatiën	Aandeelen	Totaal	
Jan.	6.892.240,—	—	6.892.240,—	77.148.500,—
Febr.	11.669.500,—	—	11.669.500,—	26.457.800,—
Mrt.	11.020.390,—	500.000,—	11.520.390,—	49.480.400,—
April	26.820.100,—	—	26.820.100,—	23.339.100,—
Mei	—	—	—	250.000,—
Juni	800.000,—	1.915.600,—	2.715.600,—	—
Juli	—	—	—	—
Aug.	—	—	—	—
Sept.	—	—	—	—
Oct.	—	175.000,—	175.000,—	—
Nov.	—	150.000,—	150.000,—	—
Dec.	4.950.000,—	—	4.950.000,—	—
	62.152.230,—	2.740.600,—	64.892.830,—	176.675.800,—

ONTVANGEN BOEKEN.

Geldpolitik und Weltwirtschaft door Dr. Hans Gestrich. (Berlijn 1934; Junker und Dünhaupt Verlag).

Een onderzoek naar de internationale gevolgen van een monetaire conjunctuurpolitiek. De schrijver beziet dit vraagstuk vooral in het licht van de handelspolitiek, hetgeen waarschijnlijk is toe te schrijven aan het feit, dat de serie, waarvan dit boekje de 10e aflevering is, voornamelijk gewijd is aan handelspolitieke vraagstukken. De belemmeringen in het internationale ruilverkeer (contingenteeringen en monopolies) kunnen eerst dan verminderen, indien devaluatie algemeen is doorgevoerd. De schrijver heeft hier vooral het oog op landen met een deviezenregeling.

Clearing und Kompensation im Aussenhandel. Voraussetzungen und Wirkungen door Dr. Kurt Kroymann, Hamburg. (Schriften des Hamburgischen Welt-Wirtschafts-Archivs). (Hamburg 1934; Hanseatische Verlagsanstalt. Prijs gekart. R.M. 2.—).

Uiteenzetting over doel en wezen van clearing en compensatie. De schrijver behandelt uitvoerig de Schwedenklauzel en de betalings- en goederenclearing. Verder beschrijft hij de taak van een clearingbank en doet hij voorstellen over de financiering van den buitenl. handel.

Die öffentliche Sparkasse. Ein Beitrag zur Theorie des öffentlichen Unternehmens und der öffentlichen Anstalt door Dr. jur. Franc Stadelmayer, Würzburger Staatswissenschaftliche Abhandlungen Heft 1. (Leipzig 1935; Hans Buske Verlag. Prijs R.M. 5,20).

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. (Disc Wissels. 3½ 14 Nov. '35	Lissabon 5 13 Dec. '34
Bk. { Bel. Binn. Eff. 4 14 Nov. '35	Londen 2 30 Juni '32
{ Vrsch. in R.C. 4 14 Nov. '35	Madrid 5 9 Juli '35
Athene 7 14 Oct. '33	N.-York F.R.B. 1½ 1 Feb. '34
Batavia 4 1 Juli '35	Oslo 3½ 22 Mei '33
Belgrado 5 1 Febr. '35	Parijs 4 9 Jan. '36
Berlijn 4 22 Sept. '32	Praag 3 1 Jan. '36
Boekarest 4 28 Aug. '35	Pretoria 3½ 15 Mei '33
Brussel 2 16 Mei '35	Rome 5 9 Sept. '35
Budapest 4 28 Aug. '35	Stockholm .. 2½ 1 Dec. '33
Calcutta 3 28 Nov. '35	Tokio 3.65 2 Juli '33
Dantzig 5 21 Oct. '35	Weenen 3½ 10 Juli '35
Helsingfors 4 3 Dec. '34	Warschau... 5 26 Oct. '33
Kopenhagen 3½ 22 Aug. '35	Zwits. Nat. Bk. 2½ 3 Mei '35

OPEN MARKT.

	1936	1936	1935/6	1935	1935	1934	1914
	11 Jan.	6/11 Jan.	30 Dec./4 Jan.	23/28 Dec.	7/12 Jan.	8/13 Jan.	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc. Prolong.	2½-5/8 2½	2½-7/8 2½-3	2½-3½ 2½-3¼	3¼-3/8 3¼-4	½	3/8	3½-3/8 2¼-3¼
Londen Daggeld... Partic. disc.	½-1 9/16	½-1 9/16	¼-1½ 9/16-3/4	½-1 3/4-13/16	¼-1 3/8-7/16	5/4-1 11/16	1½-2 4¼-3¼
Berlijn Daggeld... Maandgeld Part. disc.	2½-3 3-½	2-3 3-½	3-¾ 3-½	2-3 3-¼	3½-4½ 3½-4	4-5¼ 4-5½	— 2½-1½
Warenw... New York Daggeld ¹⁾ Partic. disc.	4-¼ ¾	4-¼ ¾	4-¼ ¾	4-¼ ¾	4-¼ 1	4-¼ 1	— 1¾-2½

(¹⁾ Koers van 10 Jan. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
7 Jan. 1936	1.47 7/16	7.26 7/8	59.27 1/2	9.72 1/8	24.80 1/2	100 9/16
8 „ 1936	1.47 1/2	7.27 7/8	59.27 1/2	9.71 1/4	24.81	100 9/16
9 „ 1936	1.47	7.27 1/2	59.26	9.73	24.81	100 9/16
10 „ 1936	1.47 1/8	7.27 7/8	59.23	9.72 1/2	24.82	100 9/16
11 „ 1936	1.46 11/16	7.27 1/4	59.22 3/4	9.72 3/4	24.81	100 9/16
13 „ 1936	1.46 1/4	7.27 1/4	59.22	9.71 3/4	24.87	100 9/16
Laagste d.w ¹⁾	1.46 1/4	7.26 1/4	59.17 1/2	9.71	24.77 1/2	100
Hoogste d.w ¹⁾	1.47 3/8	7.27 3/4	59.32 1/2	9.73	24.87	100 9/16
Muntpariteit	2.4878	12.1071	59.263	9.747	34.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
7 Jan. 1936	47.91	—	6.10 1/2	1.10	—	20.16
8 „ 1936	47.92 1/2	—	6.11	1.10	—	20.15
9 „ 1936	47.94	—	6.11	1.10	—	20.17
10 „ 1936	47.90 1/2	—	6.11	1.10	—	20.16
11 „ 1936	47.91	—	6.11	1.10	—	—
13 „ 1936	47.86	—	6.11	1.10	—	20.15
Laagste d.w ¹⁾	47.85	27.75	6.08	1.05	—	20.05
Hoogste d.w ¹⁾	47.97 1/2	27.80	6.15	1.15	—	20.25
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos Aires 1)	Montreal 1)
7 Jan. 1936	37.50	32.45	36.52 1/2	3.20	39 3/8	1.47
8 „ 1936	37.52 1/2	32.50	36.55	3.20	39 1/2	1.47
9 „ 1936	37.52 1/2	32.50	36.57 1/2	3.20	39 3/4	1.46 3/8
10 „ 1936	37.52 1/2	32.50	36.57 1/2	3.20	39 3/8	1.46 3/8
11 „ 1936	37.50	32.50	36.55	3.20	39 3/8	1.46 3/8
13 „ 1936	37.52 1/2	32.50	36.57 1/2	3.20	39 3/8	1.46 3/8
Laagste d.w ¹⁾	37.37 1/2	32.35	36.40	3.17 1/2	39 1/4	1.46 1/4
Hoogste d.w ¹⁾	37.62 1/2	32.60	36.67 1/2	3.22 1/2	40	1.47 1/4
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.4878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
7 Jan. 1936	4,93 9/16	6,59 3/8	40,23	67,85
8 „ 1936	4,93 3/8	6,59 3/8	40,24	67,87
9 „ 1936	4,95	6,61 3/8	40,30	68,07 1/2
10 „ 1936	4,95 1/2	6,63	40,33	68,17
11 „ 1936	4,97 1/2	6,64 3/8	40,45	68,40
13 „ 1936	4,96 3/8	6,62 3/8	40,40	68,24
14 Jan. 1935	4,88 3/8	6,59 1/2	40,12	67,57
Muntpariteit..	4,86	3,90 3/8	23,81 1/4	40 3/16

STATISTISCH OVERZICHT

Table with columns: GRANEN EN ZADEN (TARWE, ROGGE, MAIS, GERST, LIJNZAAD), TUINBOUWARTIKELEN (WITTE KOOL, UIEN, ROODE KOOL), VLEESCH (RUND-VLEESCH, VARKENS-VLEESCH). Rows include years from 1925 to 1936 and monthly data for 1934-1935.

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74 1/2 kg Hongaarsche vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. 4) Tot Canada. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 kg Z.-Russ. van 24 Juli '33-7 Oct. '35 64/65 kg La Plata. 5) 4 Jan. 6) 11 Jan. 7) 2 Jan. 8) 9 Jan. 9) 3 Jan. 10) 10 Jan.

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

Table with columns: MINERALEN (STEENKOLEN, PETROLEUM, BENZINE), TEXTIELGOEDEREN (KATOEN, WOL gekamde), DIVERSEN (KOE-HUIDEN, KALK-SALPETER). Rows include years from 1925 to 1936 and monthly data for 1934-1935.

1) Jaar- en maandgem. afger. op 1/8 pence. 2) 4 Jan. 3) 11 Jan. 4) 8 Jan. 5) 2 Jan. 6) 9 Jan. 7) 7 Jan. 8) 10 Jan.

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN¹⁾

	ZUIVEL EN EIERN										METALEN												
	BOTER per kg Leeuward- er Comm. Noteering	BOTER p. kg Hefving Crisis Zuivel- Centr.	KAAS Edammer Alkmaar Fabrieks- kaas kl. m/merk per 50 kg.	EIERN Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.	KOPER Standaard Locoprijzen Londen per Eng. ton	LOOD Locoprijzen Londen per Eng. ton	TIN Locoprijzen Londen per Eng. ton	IJZER Cleveland Foundry No. 3 f.o.b. Middlesex per Eng. ton	GIETERIJ- IJZER (Lux III) p. Eng. t. f.o.b. Antwerpen	ZINK Locoprijzen Londen per Eng. ton	GOUD cash Londen per ounce fine	ZILVER cash Londen per Standard Ounce											
1925	2,31	100,0	—	56,00	100,0	9,18	100,0	62,1/6	100,0	36,8/6	100,0	261,17/-	100,0	73/-	100,0	67/-	100,0	36,3/6	100,0	85,6	100,0	pence	100,0
1926	1,98	85,7	—	43,15	77,1	8,15	88,8	58,1/-	93,5	31,1/6	85,3	290,17/6	111,1	86,6	118,5	68/8	102,5	34,2/6	94,3	85/-	99,5	28 ¹ / ₁₆	89,3
1927	2,03	87,9	—	43,30	77,3	7,96	86,7	55,14/-	89,7	24,4/-	66,4	290,4/-	110,8	73/-	100,0	64/6	96,3	28,10/-	78,8	85/-	99,5	26 ³ / ₄	83,3
1928	2,11	91,3	—	48,05	85,8	7,99	87,0	63,16/-	102,8	21,1/-	57,8	227,5/-	86,8	66/-	90,4	62/8	93,5	25,5/6	69,9	85/-	99,5	26 ¹ / ₁₆	81,1
1929	2,05	88,7	—	45,40	81,1	8,11	88,3	75,14/-	121,9	23,5/-	63,8	203,15/6	77,8	70/6	96,6	68/9	102,6	24,17/6	68,8	85/-	99,5	24 ⁷ / ₁₆	76,2
1930	1,66	71,9	—	38,45	68,7	6,72	73,2	54,13/-	88,0	18,1/6	49,6	142,5/-	54,3	67/-	91,8	59/6	88,8	16,17/-	46,6	85/-	99,5	17 ¹³ / ₁₆	55,4
1931	1,34	58,0	—	31,30	56,9	5,35	58,3	36,5/-	58,4	12,1/-	33,1	110,1/-	42,0	55/-	75,3	47/6	70,9	11,10/6	31,9	92/6	108,2	13 ³ / ₈	41,6
1932	0,94	40,7	—	22,70	40,5	4,14	45,1	22,17/-	36,8	8,12/-	23,6	97,2/-	37,1	42/-	57,5	37/-	55,2	9,16/-	27,1	118/-	138,0	12 ⁷ / ₈	40,1
1933	0,61	26,4	0,96	20,20	36,1	3,71	40,4	22,2/6	35,6	7,17/6	21,6	131,18/-	50,4	41/-	56,2	35/-	52,2	10,12/6	29,4	124,7 ³ / ₄	145,8	12 ¹ / ₈	38,5
1934	0,45	19,5	1,00	18,70	33,4	3,45	37,6	18,14/6	30,2	6,15/6	18,6	141,19/6	54,2	40/-	54,8	33,7	50,1	8,9/-	23,4	137,7 ³ / ₄	161,0	13 ¹ / ₁₆	40,7
1935	0,49	21,2	0,99	14,85	26,5	3,20	34,9	19,1/6	30,7	8,11/6	23,5	134,16/6	51,5	39/6	54,1	33/8	50,2	8,10/-	23,5	142,2	166,3	17 ¹⁴ / ₁₆	55,1
Jan.'34	0,50	21,6	1,00	20,40	36,4	5,05	55,0	21,7/-	34,4	7,7/-	20,2	148,3/-	56,8	39/6	54,1	36/-	53,7	9,12/-	26,5	129/6	151,5	12 ⁹ / ₁₆	39,7
Feb. "	0,47	20,3	1,00	21,55	38,5	3,68	40,1	20,9/6	33,0	7,4/-	19,8	140,13/-	53,7	39/6	54,1	36/5	54,4	9,0/-	24,9	137/1	160,3	12 ¹ / ₂	38,9
Mrt. "	0,44	19,0	1,00	19,90	35,5	2,71	29,5	20,3/-	32,5	7,3/6	19,7	144,15/6	55,3	40/6	55,5	35/3	52,6	9,2/-	25,2	136/8	159,8	12 ⁵ / ₈	39,3
Apr. "	0,42	18,2	1,00	17,20	30,7	2,72	29,6	20,14/6	33,4	7,4/6	19,8	150,10/6	57,5	41/6	56,8	34/2	51,0	9,7/6	25,9	135,1 ¹ / ₂	158,0	12 ⁷ / ₁₆	38,7
Mei "	0,41	17,7	1,00	16,05	28,7	2,54	27,7	20,4/-	32,5	6,16/6	18,7	144,19/6	55,4	40/6	55,5	32/9	48,9	9,2/-	25,2	136/3	159,4	12 ¹ / ₁₆	37,5
Juni "	0,41	17,7	1,00	19,40	34,6	2,74 ⁴	29,9	19,18/6	32,1	6,14/-	18,4	140,1/-	53,5	40/6	55,5	31/9	47,4	8,16/-	24,3	137/8 ³ / ₄	161,1	12 ³ / ₄	38,1
Juli "	0,40	17,3	1,00	21,50	38,4	2,81	30,6	18,11/-	29,9	6,14/6	18,5	142,9/-	54,0	40/6	55,5	32/4	48,2	8,6/-	22,9	137/11	161,4	12 ³ / ₄	39,7
Aug. "	0,43	18,6	1,00	20,90	37,3	3,32 ⁵	36,2	17,6/-	27,9	6,14/-	18,4	139,7/6	53,2	40/-	54,8	32/6	48,5	8,7/6	23,2	138/6	162,0	13	40,5
Sept. "	0,43	18,6	1,00	18,12 ⁵	32,4	3,31	36,1	16,10/-	26,6	6,5/6	17,2	137,17/-	52,6	39/6	54,1	32/6	48,5	7,7/6	21,7	141/-	164,9	13 ¹ / ₈	40,9
Oct. "	0,43	18,6	1,00	17,37 ⁵	31,0	3,95	43,0	16,3/-	26,0	6,6/-	17,3	137,19/6	52,7	39/6	54,1	32/6	48,5	7,7/6	20,3	141/10	165,9	14	43,6
Nov. "	0,47	20,3	1,00	17,00	30,4	4,52 ⁵	49,3	16,11/6	26,7	6,8/-	17,6	139,8/-	53,2	40/-	54,8	32/6	48,5	7,7/6	20,4	139/6 ¹ / ₂	163,2	14 ⁷ / ₈	46,3
Dec. "	0,54	23,4	0,95	15,12 ⁵	27,0	4,07	44,3	16,16/-	27,1	6,6/-	17,3	137,8/6	52,5	39/6	54,1	34/1	50,9	7,4/6	20,0	140/6 ¹ / ₂	164,4	14 ¹ / ₁₆	45,7
Jan.'35	0,58	25,1	0,90	14,95	26,7	3,12 ⁵	34,0	16,19/-	27,3	6,5/-	17,2	138,11/-	52,9	39/6	54,1	34/6	51,5	7,6/6	20,4	141/10 ¹ / ₂	165,9	14 ⁹ / ₁₆	45,9
Feb. "	0,52	22,5	0,95	14,37 ⁵	25,7	3,20	34,9	16,4/-	26,1	6,4/-	17,0	136,8/-	52,1	39/6	54,1	34/6	51,5	7,3/6	19,8	142/8	166,9	14 ¹³ / ₁₆	46,1
Mrt. "	0,37	16,0	1,02 ⁵	13,30	23,8	2,74	29,8	16,8/-	26,4	6,7/6	17,5	124,5/6	47,5	38/-	52,1	33/9	50,4	7,0/-	19,4	147/5	172,4	15 ⁹ / ₁₆	49,0
Apr. "	0,37	16,0	1,08	11,50	20,5	2,31	25,2	18,8/-	29,6	7,5/6	20,0	131,16	50,0	38/6	52,7	33/6	50,0	7,11/-	20,9	144/5	168,9	18 ⁹ / ₁₆	56,6
Mei "	0,34	14,7	1,10	11,85	21,2	2,38 ⁵	26,0	20,1/-	32,2	8,6/6	22,9	135,5/6	51,7	39/-	53,4	33/6	50,0	8,15/6	24,3	142/3 ⁴ / ₁₆	166,4	20	62,3
Juni "	0,41	17,7	1,07 ⁵	11,95	21,3	2,41 ⁵	26,3	18,16/-	30,3	8,11/6	23,5	136,5/6	52,0	39/6	54,1	33/6	50,0	8,11/-	23,6	141/6	165,5	19 ⁹ / ₁₆	61,1
Juli "	0,44	19,0	1,00	12,37 ⁵	22,1	2,54	27,7	18,10/-	29,8	8,13/-	23,7	140,11/6	53,7	39/6	54,1	33/6	50,0	8,10/-	23,5	140/10	164,7	18 ⁹ / ₁₆	57,0
Aug. "	0,46	19,9	1,00	15,10	27,0	3,31 ⁵	36,1	19,15/-	31,8	9,11/-	26,2	135,12/6	51,8	40/-	54,8	33/6	50,0	8,18/6	24,7	140/4	164,1	17 ⁷ / ₈	55,6
Sept. "	0,58	25,1	0,97	20,25	36,2	3,16	34,4	20,10/6	33,1	9,14/6	26,7	135,4/6	51,6	39/6	54,1	33/6	50,0	9,8/-	26,0	141/-	164,9	17 ⁹ / ₁₆	54,7
Oct. "	0,65	28,1	0,89	19,87 ⁵	35,5	3,95	43,0	21,3/6	34,1	11,3/-	30,6	136,17/6	52,3	39/6	54,1	33/6	50,0	10,0/-	16,7	141/8	165,3	17 ⁹ / ₁₆	54,9
Nov. "	0,59	25,5	0,94	16,90	30,2	4,69	50,1	21,2/6	34,0	10,15/6	29,6	135,13/6	51,8	40/6	55,5	33/6	50,0	9,16/-	27,1	141/3 ⁴ / ₁₆	165,3	17 ⁹ / ₁₆	54,7
Dec. "	0,57	24,7	0,95	15,80	28,2	4,60	50,1	21,2/6	34,0	10,1/-	29,5	132,16	50,4	41/-	56,2	33/6	50,0	9,2/-	25,2	141/1	165,0	15 ⁵ / ₁₆	47,7
6 Jan.'36	(0,50 ⁷)	25,5	0,95	16,75 ⁷	29,9	3,95	43,0	20,18/-	33,7	9,6/-	25,5	127,4/-	48,6	41/-	56,2	33/9	50,0	8,13/6	24,0	141/2	165,1	12 ¹ / ₂	38,3
13 " "	(0,59 ⁷)	25,5	0,95	16,25 ¹⁰	29,0	4,35	47,4	20,14/-	33,3	9,4/-	25,3	127,13/-	48,7	41/-	56,2	33,6	50,0	8,14/	24,0	140/11	164,8	12 ⁵ / ₁₆	38,3

26 Sept. 1932 79 K.G. La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2 ¹⁾ Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/5 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN.

	BOUWMATERIALEN						KOLONIALE PRODUCTEN										INDEXCIJFER					
	VURENHOUT basis 7 ^m f.o.b. Zweden/ Finland per standaard van 4.672 M ³ .		S T E E N E N				CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederl.		COPRA Ned.-Ind. f. m.s. per 100 kg Amsterdam		KOFFIE Robusta Locoprijzen Rotterdam per 1/2 kg.		RUBBER Standaard Ribbed Smoked Sheets loco Londen per lb.		SUIKER Witte kristal- suiker loco R'dam/A'dam per 100 kg.		THEE Af. N.-I. thee. A'dam gem. pr. Java- en Suma- rathee p. 1/2 kg.		Grond- stoffen	Kolo- niale produ- cten		
1925	159,75	100	15,50	100	19	100	42/6	100	35,87 ⁵	100,0	61,375	100,0	2/11,625	100,0	18,75	100,0	84,5	100,0			100,0	100,0
1926	153,50	96,1	15,75	101,6	19,50	102,6	49/-	115,3	34	94,8	55,375	90,2	2	67,4	17,50	93,3	94,25	111,5	96,0	96,0	102,8	102,8
1927	160,50	100,5	14,50	93,5	18,50	97,4	68/-	160,0	32,62 ⁵	90,9	46,875	76,4	1/6,375	51,6	19,12 ⁵	102,0	82,75	97,9	87,5	87,5	109,1	109,1
1928	151,50	94,8	12	77,4	18,50	97,4	57/3	134,9	31,87 ⁵	88,9	49,625	80,9	10,75	30,2	15,85	84,5	75,25	89,1	84,6	84,6	97,4	97,4
1929																						

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	28 Dec. 1935	4 Jan. 1936	6/11 Jan. '36 Laagste/Hoogste	11 Jan. 1936
Alexandrië..	Piast. p. £	97½	97½	97½	97½
Athene	Dr. p. £	520	519	520	520
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 ^{3/8}	1/10 ^{3/8}	1/10 ^{3/8}	1/10 ^{3/8}
Budapest ...	Pen. p. £	16½	16½	16½	16½
BuenosAires ¹	p. peso p. £	18.25	18.35	18.20	18.40
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6½	1/6 ^{5/32}	1/6½	1/6 ^{5/32}
Constantin..	Piast. p. £	614	614	614	614
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/3½	1/3½	1/3½	1/3½
Kobe	Sh. p. yen	1/2 ^{1/2}	1/2 ^{1/2}	1/2	1/2 ^{3/32}
Lissabon....	Escu. p. £	110½	110½	109½	110½
Mexico	\$ per £	17½	17½	17½	17½
Montevideo ²	d. per £	22½	22½	22	22½
Montreal ..	\$ per £	4.97½	4.94½	4.93½	4.96
Rio de Janeiro ³	d. per Mil.	221 ^{1/32}	221 ^{1/32}	2½	221 ^{1/32}
Shanghai ..	Sh. p. \$	1/2½	1/2½	1/2½	1/2½
Singapore ..	id. p. \$	2/4 ^{3/32}	2/4	2/4	2/4½
Valparaiso ⁴	\$ per £	126	127	127	127
Warschau ..	Zl. p. £	26½	26½	26	26½

¹) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke importeurs hebben te betalen, 1 Oct. 17.02. ²) Offic. not. 28 Dec. 39½; 30 Dec. 39½; 3 Jan. 39½; 4 Jan. 39½; 8 Jan. 39½; 9 Jan. 39½; 10 Jan. 39½. ³) id. 11 Mrt. 4¼. ⁴) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export“ notering.

ZILVERPRIJS

Londen ¹) (N.York ²)		Londen	
7 Jan. 1936..	20½	49½	141-½
8 „ 1936..	20½	49½	141 0½
9 „ 1936..	20½	49½	140/11½
10 „ 1936..	20½	49½	141-
11 „ 1936..	—	—	140/11
13 „ 1936..	20½	49½	140/11
14 Jan. 1935..	24½	54½	141/11
27 Juli 1914..	24½	59	84/10½

¹) in pence p. oz. stand. ²) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. ³) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	31 Dec. 1935	7 Jan. 1936
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 17.706.272,15	f 21.774.230,46
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	„ 284.478,94	„ 6.156,18
Voorschotten op ultimo November 1935 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting	„ 6.815.776,30	„ 6.815.776,30
Voorschotten aan Ned.-Indië	„ 130.215.031,93	„ 134.478.696,81
Idem aan Suriname	„ 13.283.674,86	„ 13.40.919,86
Idem aan Curaçao	„ 348.868,61	„ 298.868,61
Kasvord. weg. creditverstr. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	„ 119.042.221,36	„ 119.737.421,43
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹)	„ 38.018.684,98	„ 32.538.532,95
Vord. op andere Staatsbedrijven ¹)	„ 32.770.963,95	„ 31.545.963,95
Verstr. ten laste der Rijksbegr. kasgeldleeningen aan gemeenten (saldo) ..	„ 38.518.435,28	„ 38.050.085,96
Verplichtingen		
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar ootroof verstrekt Schatkistbiljetten in omloop	f 413.807.000,—	f 415.978.000,—
Schatkistpromessen in omloop	„ 150.930.000,—	„ 174.480.000,—
w.v. rechtstr. bij De Ned. Bank gepl. Zilverbons in omloop	„ 1.195.866,—	„ 1.194.479,50
Schuld op ultimo November '35 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op de bel. en op de vermogensbelasting ..	—	—
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. ¹)	„ 34.486.130,04	„ 3.004.326,68
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. ¹)	„ 72.907.769,04	„ 85.674.222,25
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹)	„ 80.047.740,29	„ 92.909.177,69
Id. aan diverse instellingen ¹)	—	—
¹) In rekg.-crt. met 's Rijks Schatkist.		

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen:	4 Jan. 1936	11 Jan. 1936
Saldo Javasche Bank	f 1.347.000,—	—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	„ 585.000,—	f 552.000,—
Betaalmiddelen in 's Lands kas ...	„ 62.038.000,—	„ 62.038.000,—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	„ 132.783.000,—	„ 127.551.000,—
Schatkistpromessen in omloop	„ 1.500.000,—	„ 1.500.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	„ 3.500.000,—	„ 2.000.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.	„ 714.000,—	„ 714.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	„ 322.000,—	„ 481.000,—
Voorschot van de Javasche Bank ...	—	„ 2.069.000,—

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Discont.	Div. rekening ¹)
7 Dec. 1935..	769	1.090	479	568	1.632
30 Nov. 1935..	781	1.153	411	570	1.642
23 „ 1935..	782	1.040	482	573	1.626
16 „ 1935..	783	1.073	484	573	1.644
9 „ 1935..	783	1.102	466	564	1.643
5 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

¹) Sluitpost der activa.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 13 Januari 1936.

Activa.	
Binnenl. Wis- (Hfdbk. f 26.118.207,88	
sels, Prom. (Bijbnk. „ 490.295,53	
enz. in disc. (Ag.sch. „ 3.360.889,32	f 29.969.392,73
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—
Idem eigen portef. f 1.617.750,—	
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel. „	1.617.750,—
Beleeningen	
incl. vrsch. (Hfdbk. f 87.969.838,40 ¹)	
in rek.-crt. (Bijbnk. „ 6.206.248,61	
op onderp. (Ag.sch. „ 38.173.812,17	
	f 132.349.899,18
Op Effecten	f 126.535.770,20 ¹)
Op Goederen en Spec. „	5.814.128,98
Voorschotten a. h. Rijk	—
Munt, Goud	f 132.599.610,—
Muntmat., Goud ..	524.045.050,07
	f 656.644.660,07
Munt, Zilver, enz. „	19.954.397,51
Muntmat., Zilver ..	—
	f 676.599.057,58 ²)
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	39.592.207,83
Gebouwen en Meub. der Bank	4.600.000,—
Diverse rekeningen	2.892.211,46
Staat d. Nederl. (Wet v. 27,5/32, S. No. 221)	15.486.148,55
	f 903.106.667,33
Passiva.	
Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	4.049.884,01
Bijzondere reserve	5.675.000,—
Pensioenfonds	9.890.626,51
Bankbiljetten in omloop	778.416.755,—
Bankassigatiën in omloop	28.428,69
Rek.-Cour. (Het Rijk f 32.840.257,18	
saldo's: (Anderen „ 45.923.759,61	
	78.764.016,79
Diverse rekeningen	6.281.956,33
	f 903.106.667,33
Beschikbaar metaalsaldo	f 334.777.468,83
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	836.943.670,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	—
¹) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	j 71.153.775,—
²) Waarvan in het buitenland	„ 88.427.130,59

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikk. metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
13 Jan. '36	132.600	524.045	778.417	78.792	334.777	79
6 „ '36	132.599	518.632	796.224	65.748	326.818	78
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54
Data	Totaal bedrag discontos ¹)	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekening ¹)	
13 Jan. 1936	29.969	—	132.350	1.618	2.892	
6 „ 1936	30.171	—	141.423	1.618	2.916	
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509	

¹) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikk. metaal-saldo
11 Jan. '36 ²)	101.830	—	160.600	21.910	28.826
4 „ '36 ²)	102.120	—	160.070	24.800	28.172
14 Dec. 1935	80.023	22.223	159.018	24.168	28.972
7 „ 1935	80.021	22.784	160.343	21.765	29.962
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842
Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaalb.	Discontos	Beleeningen	Diverse rekening ¹)	Dek-kings-percentage
11 Jan. '36 ²)	1.640	80.580	—	11.200	56
4 „ '36 ²)	2.050	82.010	—	10.840	55
14 Dec. 1935	2.467	10.338	59.925	11.162	56
7 „ 1935	2.604	10.360	57.702	10.688	56
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹) Sluitpost activa. ²) Cijfers telegrafisch ontvangen.